

Poština plačana v gotovini.

MESEČNIK ZA KMETSKO PROSVETO

XII. JULIJ-AVGUST 1935 7.-8.

GRUDA

MESEČNIK ZA KMETSKO PROSVETO

Izhaja vsakega 20. v mesecu. — Celoletna naročnina Din 30.—.
Posamezna številka stane Din 3.—

Urejuje: Dolfe Schauer

Uredništvo ne vrača nenaročenih rokopisov. Prispevki, recenzijski izvodi in dopisi naj se pošiljajo na naslov urednika, Ljubljana, Pražakova 11/III

Upravništvo: Kolodvorska ul. 7.

Izdaja: Kmetijska tiskovna zadruga v Ljubljani, r. z. z o. z. (Stanko Tomšič)
Glasilo Zveze kmetiskih fantov in deklet v Ljubljani.

Tiska „Tiskarna Slatnar“, družba z o. z. (Vodnik in Knez) v Kamniku.

VSEBINA:

Petja Robotkin: Pri nas. — Venceslav Winkler: Potoška mladost. — France Gerželj: Štefan Radić. — Petja Robotkin: Pismo. — Dr. Janže Novak-Maks Kovačič: Želim si zvezdne noči. — France Gerželj: Mednarodne kmetijske organizacije. — Tine Janhar: S kakšnim dobičkom obratuje naš kmetovalec? — Dr. Viktor Maček: Starostno zavarovanje na kmetih. — Petja Robotkin: Pri nas se dobro živi. — Fran Trček: Namen in ustroj kmetijske zbornice. — Vlado Krefc: Kmetijske zbornice. — Ing. Jelačin: Kmetijske zbornice. — Urednik: Kmetijske zbornice. — Organizacija. — Ali več? — Zapiski. — Uganke.

Neodvisen, res pravi ljudski dnevnik Slovencev je samo

„Glas Naroda“

Čitajte ga, postanite njegov stalni naročnik! Postanite pa tudi njegov solastnik s tem, da pristopite k zadrugi „Narodna Prosveta“ in postanete soodlojučoč činitelj pri vprašanju, kakšen naj bo „Glas Naroda“!

Pišite na upravo, ki je v Ljubljani, Nebotičnik.

PUCH kolesa

so že preko 85 let preizkušeni izdelki. — **Odlikujejo** se po kvaliteti, močni in zanesljivi konstrukciji, imajo miren in lahek tek. Pravkar došle nove **kromirane** modele dobite tudi na ugodna mesečna odplačila.

IGN. VOK, Ljubljana

Tavčarjeva ulica št. 7.

Podružnice:

Kranj, Novo mesto, Celje, Miklošičeva 7.

GRUDA

M E S E Č N I K   Z A   K M E T S K O   P R O S V E T O

7.-8.

JULIJ - AVGUST 1935

XII.

Pri nas

Petja Robotkin

*Pri nas ni nič novega. Šla je pomlad
tja nekam na sever in hodimo
kakor poprej za živino po cestah razritih.
Krompirja bo nekaj in tudi sena,
kar ga ni suša sežgala.*

*Zdajle in zdajle
pa vendar pomislimo —
kadar obstanemo v senci za hribom —
če bi le prišel kdo s pravo besedo,
da bi zavriskal nam v gnečo kot fant,
da bi tri dni vsaj pesem enako ubiral,
ne krmežljivo, nerodno kot starec v zagati,
jasno in čisto, kakor nam manjka je zdaj.*

*Prav sami, prav sami smo z zemljo ostali.
Z mladostno roko bomo seme prebrali,
snetljivo na ogenj, čisto na stran,
kot gospodar za svoj pomladni dan.*

Potoška mladost

Venceslav Winkler

Povest

Prav takrat sta zavila okoli opla Pankrac in Klavžarjev Pepe. Pepe je kadil in je bil nekoliko v zadregi, krčmar se je pa smehljajal. Fantje so se spogledali in nekateri so skočili pokoneu. Maticu je nehote ušel zasmehljiv klic.

»Pa vas je veliko!« je dejal Pankrac. »Slišal sem, da ste se zbrali zaradi napredka naše vasi in koj sem si mislil, glej, tudi ti si za tako stvar, Pankrac. Saj me menda ne boste zapodili.«

Frenk je zardel.

»Prav za prav smo tukaj sami fantje.«

»Nič hudega, saj vdovec tudi ni dosti drugega. Kvečjemu, če morda kaj prikrivate!«

»Nič ne prikrivamo! Kar naprej, fantje! Vseeno je, če se danes raznesejo naše besede po fari ali pa jutri!« je zrasel kovač.

»Misliš?« ga je srepro pogledal krčmar.

»Naprej!« se jih je oglasilo nekaj.

Pepe in Pankrac sta se naslonila na staro hruško in poslušala. Frenk je znova začel govoriti. Razkladal je o delu in o izobrazbi, ki jo bodo morali vsi doseči, da bodo dosegli svoje cilje.

»Cilje, kakšne cilje?« je momljal Pankrac.

Nihče se ni zmenil zanj. Znova se je začel razgovor. Ker so mislili, da bi predolgo trajal, da bi vse pretehtali, so določili Frenka, Matica in Petronovega Franceta, naj do druge nedelje premislijo, kaj je najprimernejše.

»Ne razumem vsega,« je dejal Pankrac in majal z glavo. »Vi delate za napredek in hočete opraviti vse sami. Tega vam ne verjamem. Potem bi kar k poljanski Slogi pristopili. Čemu novo društvo? Zdi se mi, da je nekdo za vami. Kaj bi prikrivali, kar povejte!«

Fantje so ga začudeno gledali, nato so se začeli smejati. Pankrac je še zmeraj majal z glavo.

»Dolgo že nisem bil na Poljani. Jutri pa pojdem in bom vse poizvedel. Menda vas je gospod župnik naučil, kaj ne? Nič ne prikrivajte! Mogoče pa gospod Čiček. Ali pa Boštjančič...«

»Bodite brez skrbi, Pankrac, nobeden ni za nami,« je dejal resno Frenk. »Mi hočemo ravno ljudi pripraviti, da bodo začeli sami delati.«

»Vi, sami?«

Krčmar se je začel smejati in Pepe se mu je pridružil. Ko sta oba zagledala deset srditih obrazov, sta umolknila.

»Izpremenilo se bo, izpremenilo,« je godel Matic. »Vse pijavke bomo odrinili od krvi.«

»Pijavke? Kakšne pijavke?« je vprašal krčmar s stisnjenimi zobmi in nekoliko bled.

»Tiste, ki živijo od naših žuljev,« je kratko povedal fant. »Vse tiste, ki so na svetu nepotrebni.«

»Kdo je nepotreben?«

Nastala je tišina, nekateri so vstajali in čakali odgovora. Matic se je počasi vzdignil, si pogladil hlače in skomignil z rameni:

»To je težko reči. Kakor se vzame. Predvsem vsi mešetarji, ki od nas kupujejo in prodajajo dalje. In še marsikdo, ki jim je podoben.«

»Tudi jaz, ne?«

Krčmar je bil ves rdeč in je stiskal pesti.

»Zakaj pa ne? Vino je navsezadnje za nas nepotrebno. Drugega pa tako nimaš.«

»Čakaj!«

Pankrac se je obrnil in hotel oditi. Pepe ga je potisnil nazaj:

»Kaj se boš jezil! Pusti revčke, saj ne vedo, kaj delajo.«

»Vedo, vedo, dobro vedo!« se je oglasil kovač. »Kje pa je zapisano, da

Žanjica

mora biti zmeraj vse kot je. Drevje raste, zdaj je mlado, da ga vsaka sapa upogne, čez nekaj let je drevo, da se ljudje po njem ravnajo. Kot drevo, tako druge rastline. Vse se razvija in izpreminja. Še sonce ne stoji zmeraj na istem mestu. Le pri nas naj bi bilo tako. He, Pankrac, preveč spiš, svet se ti je izmuznil iz rok.«

»Naj se izpreminja, kolikor se hoče, berači ne bodo nikoli ukazovali,« je končal krčmar, prijel Pepeta za ramena in sta odšla.

»Hvala!« so se smejali fantje. »Pa ne mislita preveč na to, da ne zbolita!« Sonce je ugašalo za Liscem, ko so se razhajali.

»Začeli smo dobro,« je mislil Matic. »Zdaj bo treba gledati za ljudi.«
Spremili so Poljanca do konca vasi in tam zapeli. Možje, ki so jih slišali,
so se čudili, Pankrac in Pepe pa ne.

* * *

Andrej je hodil po dolini in poizvedoval po cenah. Mati se je jezila. Puščal je delo dninarjem, odhajal navsezgodaj in se pozno vračal. Sredi noči je še gorela pri njem luč, nerodna roka je drsala po papirju in računala.

Po treh dneh je kratko povedal materi:

»Prodal bom!«

»Kaj?« se je začudila.

»Strmec. Težko bo, a ne gre drugače. Vsaj Pankraca se bom rešil.«

»Moj Bog!« je zastokala Gantarica. »Kako boš brez Strmca?«

»Nekoliko odleže gmajna. Mogoče se bo kaj izpremenilo.«

Začela mu je prigovarjati, a fant se ni udal.

»Dva kupca imam. Zdaj je prilika, jutri je ne bo več.«

Pogodil se je z Žagarjem iz Doline za deset tisoč. Hodila sta po bregu, štela smreke in oba sta bila zadovoljna.

Ko je Andrej povedal o kupčiji Frenku in kovaču, sta se fanta zamislila.

»Prav za prav je premalo, toda zaradi časov...« je odločil Janko.

»In denar?«

»Polovico takoj, polovico čez teden dni.«

»Dobro!« sta mu stisnila roke.

A zadnji dan bi se Andrej kmalu premislil. Ob desetih bi moral biti v trgu zaradi pogodbe in prepisa, a je odšel od doma ob prvem svitu. Na Strmecu je krenil s ceste v gozd in se ustavil. Nikoli mu še ni bilo tako čudno pri srcu. Strmec je bil očetova velika skrb, nikoli ni pozabil nanj. Nekje v srcu se je vzdignilo očitanje, zakaj je prav tu zastavil nož. Hotel je potlačiti rastoči nemir, a v notranjosti je zmeraj bolj kljuvalo, dokler ga ni premagalo.

»Vražji svet!« je zaklel in zaškripal z zobmi.

Stopal je od drevesa do drevesa. Žagar bo napravil dobiček. Vse bi bilo prav, le tega se ni smel domisliti, da bo čez nekaj mesecev hodil tod mimo in bo ves breg izsekan in pust.

»Ne prodam, ne prodam!« je vzdihnil.

Lezel je v breg in pred njim so rasli spomini. Ko je bil še otrok, je iskal gnezda v visokih smrekah. Zdaj je dorastel in smreke se mu ne zdijo več tako visoke. Tu nekje na stezi si je zlomil nogo vol, komaj so ga spravili domov. Davno je že tega, le medlo mu je še v spominu materin jok. Takrat se je nemara začelo. Prišel je do vrha in na preseki se mu je odprl razgled. Sedel je na porobek in se zagledal v dolino. Daleč pod visokimi hribi je jezero. Sem in tja se blešči voda, večinoma je usahnila. Spomni se, kolikokrat je že gledal od tu, zlasti v tistih časih, ko je bil oče na vojni.

»Ne prodam!« se je odločil za trdno.

Povesil je glavo in jo naslonil na roke. Obšle so ga druge misli. Pred njim je zrasel smehljajoči se Boštjančičev obraz in čez ramena mu je zrl Pankrac.

»Glej no!« se je prestrašil. »Skoraj bi pozabil na nju.«

Trden sklep je izginil, v glavi je rasla edino še želja, da bi čim več izvlekel iz gozda.

»Moram iti!« se je vzdignil in se spustil v dolino...

* * *

Sredi popoldneva je nekdo klical Pankraca. Krčmar, ki je hodil okoli kozolca, se je šele čez dolgo časa oglasil. Ko je ugledal Andreja, se mu pa sploh ni mudilo.

»Ko ima človek največ dela, pride!«

Potem se je spomnil, da fant prodaja Strmec.

»Pa menda ni kaj zaradi denarja?« se je ustavil.

Takoj je pustil žito. Zapeljal je voziček pod streho, otrešel se in krenil proti hiši.

»Kaj te v takem nosi tod? Nimaš nič dela,« ga je pozdravil.

»Ravno prav!« je suho povedal fant. »Zaradi denarja sem prišel, tistih pet tisoč...«

»Glej, glej!« je stal krčmar in ga gledal. Končno se je vzdramil iz osuplosti in ga peljal v sobo.

Andrej je dobil dolžno pismo in odštél denar.

»To lahko raztržeš!« je dejal Pankrac.

»Nočem!« je rekel fant in ogledoval pismo. »Mogoče mi še prav pride.«

»Daj sem!« je iztegnil krčmar roko. »Napišem ti rajši pobotnico.«

»Napišite!« je dejal Andrej.

Pankrac je res sedel in začel pisati. Fant je gledal dolžno pismo, prebral ga dvakrat, trikrat in se ustavil.

»Po koliko ste računali obresti?« je dejal mirno.

»Po šestnajst!«

Krčmar je napisal pobotnico in jo lepo zganil ter ponudil fantu. Andrej jo je pograbil, a dolžnega pisma ni izpustil.

»Daj!« je rekel ostro Pankrac.

»Čakajte! Vi pravite šestnajst, tu je pa bilo napisano najprej deset, potem je nekdo popravil. Glejte!«

Pankrac je zrasel:

»Kje je popravljeno? Pokaži!«

Andrej mu je pomolil pismo, krčmar ga je pograbil in odtrgal.

»A tako!«

Spogledala sta se. V teh pogledih je bilo toliko nasprotja, da je Andrej odskočil in zakričal:

»Zdaj vse razumem!«

Zaloputnil je vrata za seboj in odšel.

* * *

Čez teden dni je nesel pet tisoč na Poljane. Boštjančič se mu je smehljaj, kakor bi ga že pričakoval.

»Dobro delaš, fant!«

Andrej je molčal...

Ko je kovač izvedel za Andrejevo dolžno pismo in kaj se je zgodilo pri Pankracu, so se mu zaiskrile oči in zamomljal je:

»Aha, zdaj ga imamo!«

Nihče ga ni razumel.

* * *

Stari Ožbolt ni verjel mlademu svetu, da je treba delati, da se odpravijo napake. Majal je z glavo in odkimaval. Hodil je po polju, gledal, kako zori letos vse neznansko počasi ter tuhtal svoje.

»Blagoslova ni, blagoslova ni več!« je končal vsakokrat.

Ko so ga prišli vabit, naj se ustavi pri Pajku, kjer se bodo moške in fantje o nečem pomenili, je odklonil.

»Kar boste napravili sami, bo vse brez blagoslova. Nikamor me ne spravite. Drzni ste, hudič vas priganja.«

In zaprl se je v hišo.

Ko je Pankrac zvedel to, je prišel k njemu, pritrjeval mu vse in ga prepričeval, da mislita oba eno. Ožbolt se je zveselil, da je našel človeka njegovih misli in je pogostil krčmarja s sadjevcem.

Potem sta govorila še ves večer in Pankrac se je zvito smehljaj, ko je odhajal.

Drugo jutro je bil Ožbolt zamišljen in če je srečal katerega izmed fantov, se ga je strahoma izognil.

»Starca zmeraj bolj prijemlje,« so pripovedovali fantje.

VII.

V nedeljo dopoldne je hodil Lovro Gorjan nekako skrivnostno od hiše do hiše, naj pridejo možje popoldne k Pankracu. Možje so molčali. Od hiše do hiše je šla tudi pritajena zgodba o Gantarjevem dolžnem pismu. V ljudeh je zbujala ogorčenje, čeprav niso hoteli vsega verjeti. Pankrac je nabil na vrata lepo napisano vabilo, da je popoldne ob treh ustanovni sestanek podružnice narodnega društva Sloge. Malokdo je bral vabilo, videla sta ga pa kovač in Matic.

»Začeli so!« sta se spogledala.

»Škoda, da imamo sami sestanek!« je vzdihnil Matic in se prešerno zasmejal. »Prijelo me je, da bi jim malo ponagajal.«

Tudi kovača so srbele roke.

»Mogoče bomo kako naredili,« je dejal.

Ko so se popoldne zbrali fantje pri Frenku, so pravili tudi o sestanku pri Pankracu. Da ne bo prišlo dosti ljudi, so rekli tisti, ki itak morajo priti, mogoče še kateri izmed radovednežev. Matic je začel prigovarjati, da bi šli gledat.

»Bomo videli vsaj, kaj hočejo. Samo pol ure, nič več, toliko, da bo šala večja.«

Precej so bili pripravljeni.

»Naj bo, čeprav bi nas radi vrgli z gostilne.«

Napotili so se k Pankracu.

V gostilniški sobi je že bilo nekaj ljudi. Za veliko mizo je sedel gospod Andrej Boštjančič in poleg njega gospod župnik Jakob. Nekoliko nemirno sta gledala po ljudeh. Bilo je nekaj starejših ljudi, Lovro Gorjan in Poderin med njimi, nekje za vrati se je skrival tudi Peter Hribar. Pri peči je sedelo nekaj deklet. Ko so prišli fantje, so se Boštjančiču zasvetile oči. V hipu je bila soba polna, nastalo je prerivanje, čule so se šaljive opazke. Skozi gnečo se je preril Pankrac in pomignil Boštjančiču:

»Zdaj lahko začnemo!«

Gospod Boštjančič je potrkal s kozarcem ob steklenico, nato se je odkašljaj in se vzdignil.

Nastala je tišina.

»Potočani!« je začel. »Težki časi so in v težkih časih občuti človek bolj kot kdaj poprej, da je v slogi moč.«

»Prav!« je potrdil Frenk.

»Zato sem bil prav vesel,« je nadaljeval, »ko sem dobil povabilo, naj pridem v Potok, kjer hočete ustanoviti podružnico naše Sloge. In vidim, da to tudi resno mislite, o čemer izpričuje vaša številna udeležba.«

Pri vratih se je nekaj fantov zasmejalo. Kovač jih je srdito pogledal ter glasno dejal:

»No, naprej!«

Boštjančič se je malo zganil, ko je začul smeh, a se je takoj zavedel in nadaljeval. Treba je sloge, je rekel, in vsi morajo prijeti za delo. Bratstvo mora vladati med vsemi stanovi. Vsakdo naj dela svoje in gradi, kolikor more, da se preženejo težki časi. Vsi stanovi so potrebni, kmetski se pa mora še izobraziti, zato so vstali na svetu plemeniti možje, ki kmetom ustanavljajo društva, kjer se lahko mladina izobrazuje. Vsi naj vstopijo v taka društva,

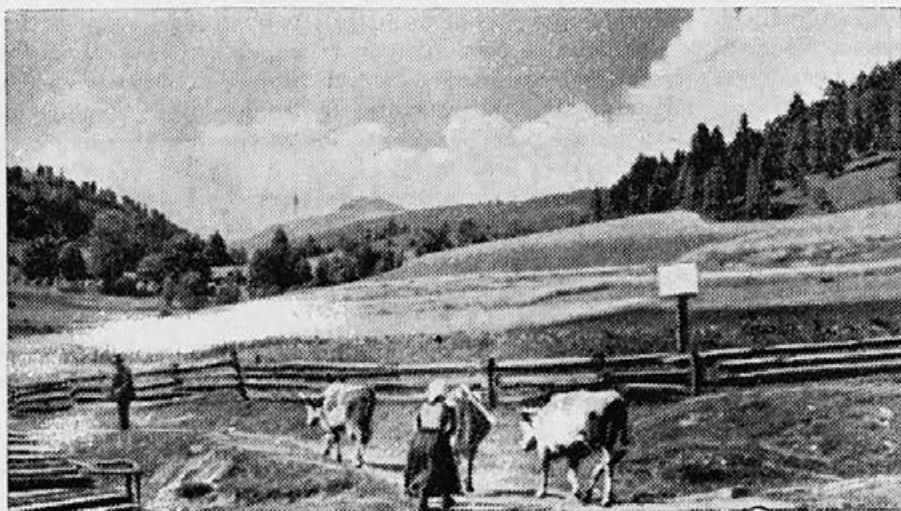
delajo naj skupno za rešitev iz težke stiske. Eno takih društev je narodno društvo Sloga. Nima preveč članov, tudi to ni potrebno, toda njeno delo se povsod pozna. Koliko prireditev je že imelo, saj ni dolgo tega, ko so imeli Potočani priliko, videti veličastno zborovanje s sijajno uspelo narodno veselico.

Ko je Boštjančič nehal, si je obrisal čelo in sedel.

»Bom pa še jaz katero rekel,« se je vzdignil župnik. »Poglavitno je vera. Ne bojte se, da bi jo v našem društvu izgubili. Sami ugledni možje so pri tem društvu, vsi jih poznate, glejte, gospod Trdina, gospod župan in tukaj gospod Boštjančič, sami možje, ki jim narod zaupa, nemogoče je, da bi ne bilo prav, kar učijo.«

Po župnikovih besedah je spet nastala tišina.

»Kaj pa sedaj?« je dejal čez čas Boštjančič. »Kako mislite vi, Potočani?«

Na pašo

»Kar ustanovimo,« je hitro rekel Pankrac. »Čemu bi se dolgo pregovarjali. To že vsi vemo, kaj je potrebno in nočemo dolgega govorjenja.«

Nekaj starejših mu je prikimalavo. Takrat je stopil kovač za korak naprej in rekel:

»Tako hitro ne pojde, nismo si čisto na jasnem, kakšna je ta narodna Sloga. Čakajte, da se pogovorimo!«

»Pogovoriti se je treba!« se je oglasilo nekaj fantov.

»Dobro, saj imamo čas,« je smehljaje se potrdil Boštjančič.

Pankrac je zaškripal z zobmi in pisano pogledoval kovača.

»Pankrac!« je vstal gospod župnik. »Pankrac! Prinesi fantom štefan vina! Plačam jaz!«

Krčmar je vprašujoče pogledal župnika, nato je prikimal:

Fantje so se spogledali. Nekje v gneči je zagodrnjal eden:

»Kaj nas mislijo kupiti?«

Župnik je zardel. Gledal je v množico mladih obrazov pred seboj in se čudil, kdaj so se tako izpremenili. Še včeraj so mu bili otroci, lasal jih je v šoli, zdaj ga gledajo tako uporno, kakor da čakajo samo trenutka, ko bodo lahko zakričali.

»Torej govorimo!« se je oglasil znova Boštjančič.

Matic je stopil h kovaču.

»Dobro,« je zasopel. »Mi smo kmetje. Najprej nam rozložite, koliko kmetov je v poljanski Slogi in zakaj jih je tako malo?«

Boštjančič se je zganil

»Pa saj jih ni tako malo,« je zajeceljal. »Kaj ti pride na misel.«

»Malo jih je,« je trdil svoje fant. »Ali hočete, da jih naštejemo?«

»Kako moreš tako govoriti?« je majal z glavo stari župnik.

Pankrac je prinesel štefan vina in ga postavil na mizo. Nihče se ga ni dotaknil. Matic je gledal v Boštjančiča. Ko ni dobil odgovora, je začel govoriti. Poljanska Sloga je samo za gospodo. Dobro ve, koliko kmetov je v njej. Začel jih je naštevati, medtem, ko je Boštjančič nemirno mencial. Gospod župnik Jakob je enakomerno prikimal.

»Ljudstva ni!« je zaključil Matic.

»To se bo še vse zgodilo,« se je opravičeval Boštjančič.

»Pa sploh, kaj se to pravi; sloga? Ali je to ljudska sloga? Kako moreta biti žagar in njegov delavec složna? Da, ko bi bili božji ljudje, a jih preveč poznamo. Sloga, to je le krinka za mir. Miru se vam hoče, da bi se ljudje ne zbudili. Če kdo pokaže na krivice, takoj zakričite: Sloga! V imenu slope naj trpimo, zaradi slope naj se pustimo odirati, zato, da drugi v imenu slope lezejo po naših hrbtih. Proti vaši slogi postavljamo mi boj za pravico. Pisano je: Če te noga ali roka pohujšuje, odseči jo!«

»Kaj pa prav za prav hočete?« je osupnil Boštjančič. »To je revolucija! Kdo vam je vtepel v glavo take misli?«

»Hujskači so, hujskači!« je planil Pankrac.

Fantje so zahrumeli, nekaj pesti se je vzdignilo. Kovač, ki je stal prav na koncu, je sunil krčmarja, da je odletel v mizo.

»Stoj!« se je vzdignil gospod župnik. »Tako se ne gremo. Prišli smo ustanovljat društvo in se lahko zlepa pomenimo. Komur kaj ni všeč, naj pove ali pa odide, ne pa, da bi pretepali poštene može. Tako!«

»Haha! Poštene može!« se je zasmel kovač. »Pankrac pa poštenjak!«

V hipu je ugasnil nemir. Pankrac je vzdrhtel in zgrabil steklenico. Fantje so skočili k njemu.

»Steklenico proč!«

Otepal se jih je na vse načine, a so mu jo vseeno izvili. Planil je z golimi pestmi pred kovača, oči so mu krvavo zagorele in hripovo je silil:

»Ponovi, kar si rekel!«

»Čemu bi ponavljal!« ga je odrinil Janko. »Na popravljeno dolžno pismo se spomni in sedi v kot!«

Krčmar je vzdignil pest, takoj nato je povetil roko in se obrnil. Pošepetal je Boštjančiču nekaj besed in stopil k zidu.

Gospod župnik je gledal v prizor kot v nekaj prečudno novega. Iz kratkih besed je spoznal, da je v ozadju nekaj težkega. Vsi fantje so zrli v krčmarja zaničljivo in sovražno.

Boštjančič je hotel pomiriti ljudi, iskal je besede, da bi spravil razgovor v pravi tir, a fantje mu niso dali.

»Mi vas nismo prav nič klicali,« je razkladal kovač. »Kar na Poljani ostanite s svojo Slogo, dokler se vas ne naveličajo in vas ne poženejo. Fantje, gremo!«

»Gremo!« so zaklicali vsi.

»Kam pa?« je zrasel župnik. »Take imate med seboj, ki ne hodijo v cerkev in ti so vaši voditelji. Kristjani, ali je to prav?«

Gorjanov Tine, ki je stal pri oknu in ves čas ni zinil niti besedice, je trepetal kot šiba na vodi. Zdaj je bil bled kot zid, zdaj je gorel od vročice. Pogledoval je k mizi, kjer je stal oče in sam zase mrmral. Po župnikovih

besedah ga je pa premagalo. Zazdelo se mu je, da se vse okoli njega maje, omahnil je pred mizo, iztegnil koščeno roko in bruhtil:

»Pri takih sedite, ki se trkajo na prsa, kadar so v cerkvi, drugače pa odirajo in izkoriščajo ljudi!«

»Fant!« se je vzpel župnik.

Tine je pobledel in se umaknil za korak. Srce mu je bilo nekoliko lažje, smehljal se je, kot da se je otrešel nečesa morečega. Zagledal se je v župnikove oči in preprosto čakal.

»Otrok!« je zaslišal pomilovalno obsodbo.

Lovro Gorjan se je vzdignil od mize. Kolena so se mu tresla in pred očmi se mu je meglilo.

»Moj sin, moj sin!« je mrmral.

Stopil je predenj in ga udaril okoli ušes.

»Da boš vedel, kdo je božji namestnik, smrkavec! Marš!«

»Oho!« so vzrasli fantje in ujeli Tineta.

»Vsi ste enaki!« je kričal starec. »Pokvarili ste mi sina, ves red boste obrnili. Kaj je treba teh novotarij! Delajte rajši, delajte!«

Župnik Jakob je še zmeraj strmel v ljudi in ustnice so mu trepetale. Ni vedel, odkod se je vzela vanj neka topla mehkoča, da se je oglasil:

»Pusti ga Lovro. Jesti mu daj, fant je lačen!«

»Lačen, gospod župnik! Dokler boste stali ob strani tistih, ki delijo kruh tako krivično, bo zmeraj lačen. Nekoč se bo pa moralo vendarle izpremeniti, če zlepa ne, pa zgrda.«

»Komunist!« je zakričal krčmar na Janka. »Ven, ven iz moje hiše!«

»Kdaj bi bili že morali iti!« je rekel Matic.

Soba se je hitro izpraznila, ostalo je v njej le nekaj starih ljudi, ki so se začudeno spogledovali.

»To so vsi vaši Potočani?« je rekel trudno župnik.

»Vrag vzemi vse skupaj!« se je zadržal krčmar.

Boštjančič je sedel in se oddehnil, gospod Jakob pa je tiho vzel klobuk in odšel. Na cesti je videl fante, ki so zavijali na Frenkov vrt.

»Mladina gre svojo pot!« je vzdihnil in zavil na stezo, da bi šel za vasjo. Ni hotel čakati na Boštjančičev voz.

* * *

»Začetek je prav lep,« je strupeno pravil Boštjančič. »Zdaj je Potok razdeljen in nikdar več se ne bo združil. In vsi fantje so proti tebi. Na Poljani pa pripoveduješ, kako vse drvi za teboj. Čemu nas varaš?«

»Kaj delate vi kaj drugega? Drug drugega varate! Tri četrtnine fare je proti vam, le migniti je treba in se vse podere.«

Potem sta šele opazila, da je nekaj ljudi ostalo. Prevsem Lovro Gorjan. Še zdaj se je tresel in obljubljal sinu palico, ko pride domov. Potem Klavžarjev Pepe. Ves čas je molčal in se tiščal pri peči, kakor bi se bal fantov. Zdaj je oživel.

»Pankrac, tožiti ga moraš, tožiti!«

»Saj ga bom!« je zatrjeval krčmar. Boš za pričo!«

* * *

Tisto popoldne so se fantje odločili. Izbrali so pripravljalni odbor za kmetско društvo. Skoraj vsi so govorili, navduševali drug drugega in si podajali roke.

»Korajžo!« je rekel Matic.

Zdelo se jim je, da so stopili v neko novo življenje.

* * *

Tiste dni je Pograjčevemu Maticu ugasnila pesem.

Nekje za hribom v samotni dolini je umrlo dekle. Nič se ni prav raznesla novica, ljudje so bili v delu, lepo vreme je priganjalo. Matic se je pa sesedel, skrnil se v skedenj in se pogreznil v žalost. Pol ure hoda čez hrib, kdo je vedel, kolikokrat jo je premeril! Pol ure hoda v drugo faro. Tri hiše v Zelenem lazu, srednja je Marinova. Tam je umrlo dekle, dvajsetletna Francka. Matic ni mogel razumeti. Nihče ni vedel za nju, ne Pograjčevi, ne Marinovi.

Matic ni mogel več delati. Silili so ga na polje. Šel je trudno in tiho. Ves čas se mu je v šumenju polja vpletala daljna pesem zvonov, ki so jokali nad mladostjo. Nakladal je žito in molčal. Zdaj pa zdaj ga je zbodla bolečina prav do dna. Naslonil se je na voz in zastrmel v hribe. Žanjice so ga pogledovale in majale z glavami. Zapele so nagajivo, za hip se je vzdramil in nadaljeval z delom, nato so mu pustile moči, stisnil je zobe in se spet naslonil na voz.

»Fant je bolan,« so dejala dekleta.

»Na srcu,« so menila druga.

Zganil se je in pognal konje. Res ga je zbolela glava. Močno sonce mu je omotilo misli in ves čas se mu je zdelo, da tik njega nekdo pozvanja. Z muko je grabil po snopih in nakladal. Nikoli več! Nikoli več! mu je utripalo v glavi. Bilo mu je, da bi se zrušil na tla, zaril roke v zemljo in grizel in bil po vsem, kar bi dosegel...

Vse popoldne in ves večer je stiskal zobe.

Po večerji je izginil.

Zablodil je v jasno polje, šel kar povprek, preskočil plitvi potok in se pognal v breg. Lovil se je za drevje, gnal se od debla do debla, z neznansko lahkoto se je vzpenjal zmeraj više, dokler ni sinila pred njim svetla preseka. Ni iskal steze, pognal se je čez njo in drsel v dolino. Tam spodaj so gorele luči na treh krajih.

»Francka!« je dahnil in se sesedel.

Zdaj je postalo gorje še težje. Kaj ne poje zvon? Nad hribom je stala samotna podružnična cerkev. Od nje je utripalo tiho zvonjenje, kakor bi nekdo molil. Fant je skrnil obraz v dlani in pridušeno ječal. Večer je bil čudovito tih, vetrovi so ugasnili, še ptice se niso oglasile.

Počasi se je fant vzdignil in stopal navzdol.

Bleda luč je sijala pred njim in šel je naravnost proti njej.

Ni se upal v hišo.

Zlezal je k oknu, vzel se in pogledal skozenj.

»Francka!« je vztrepetal.

Bel obraz med svečami se mu je nasmehnil.

V hribovski fari so pokopali dekle in Matic se je vračal od pogreba. Ni bil nedeljski. Ušel je od doma in se prikradel do cerkve. Ujel je molitve, oprezoval izza cerkve za redkimi pogrebci in ko so odšli, se je še sam približal. Zrušil se je na grob in se pokrižal.

Dolgo, dolgo je klečal.

Ko je vstal, ga je vzdramilo iz omotice oddaljeno bobnenje. Ozrl se je v temneče se nebo. Od krimskih hribov so se vlekli črni oblaki, lezli na vse strani in drhteli v utripajoči luči. Rahel veter se je zbudil okoli cerkve.

Zganil se je, pogledal še enkrat grob in odhitel.

»Francka, Francka!« je šepetal venomer.

Nebo je presekala ognjena luč. Oslepilo ga je, da je omahnil za korak, nato je ostro počilo, zasmrdelo je po žveplu. Strahoma se je ozrl, a ni utegnil iskati ognja. Planil je v dolino in poiskal samotno stezo. Razgrinjal je grmovje, kot da ga žene precudna skrb. Zdaj pa zdaj se je ozrl v bližajoče se oblake.

»Toča!« je drhtel in hitel.

Znano šumenje se je bližalo. Skozi nizek gozdič je stopil na plano, ko so padla prva zrna. Za hip je obstal. Onstran ravnice med Liscem in Hribom je ležala domača vas.

»Ne pridem!« ga je obšlo, a se je odločil.

Potlačil je klobuk še bolj na glavo, zavihal ovratnik in se spustil v tek. Okrog ušes mu je zašumelo, bilo ga je po rokah, po obrazu in hrbtu. Zapletal se je v visoko travo in omahoval sem in tja.

»Potok!« ga je zaskrbelo.

Zagazil je v vodo in se pognal na drugo stran. Travnik se je začel beliti, zrno je ležalo pri zrnu. Prišel je do poljske poti. Pod nogami mu je zahreščalo. Obupno je vzdihnil in obstal. Onstran poti so bile prve njive. Težko klasje je padalo po tleh. Fant bi zavriskal od bolečine. Nič več ni tekel, stopal je počasi proti prvim hišam. Še zmeraj ga je bilo po hrbtu. Ko je butnil pri cestarju na vrata, je nehalo padati.

»Odkod pa v takem?« je osupnil cestar.

Matic ni odgovoril. Stopil je k oknu in se zagledal na pobeljeno ravnino. Takrat je umrla misel na Francko, spomnil se je na fante.

* * *

Med kletev in jok poletnega večera je zrasla Gorjanova skrb, kje je Tine. Fant se je uprl očetu, da ga ne bo tepel, zlomil palico in odšel.

»Fanta si mi napravil!« je prišel starec nad kovača.

»Jaz?« je osupnil Janko. »Pameten bodi! Več je vreden kot ti. Ne boj se zanj! Če je pokvarjen, si ti kriv!«

Lovro ni razumel, odšel je in krel vse mlade ljudi. Potožil je Pankracu, a krčmarja je skrbela toča. Potrt je hodil okoli hiše in cenil škodo. Gorjan se je udal v bolečino, vrnil se je domov in razsajal po hiši.

Čez dva dni je prišlo Tinetovo pismo. Pri bogatem gruntarju v hribih se je udinjajal za hlapca.

Lovre se je oddahnil...

Kovačija sredi vasi je prepevala svojo pesem od jutra do večera, rogala se je zimi in mrazu, hudi uri in soncu, kakor Janko sam vsemu svetu.

Janko je poznal Potok.

»Cigan!« so mu rekli, kadar so ga hoteli ujeziti.

Cigan Janko je vzdignil kladivo in udaril po nakovalu, da se je stresla kovačija. Nič ni odgovoril, le zaškripal je z zobmi. Da, oče njegov je prišel s cigani in se ustavil v Potoku. Ponudili so mu kovačijo, sezidal si je kočjo in ostal. Oženil se je s Potočanko. Vsi so jo zasmehovali, a kovaču se ni upal nihče

zameriti. Velika vojna je vzela kovača, starca v šestdesetih, šel je za ženo. Ostala sta Janko in sestra Štefka. Janko je pretolkel vojno in se vrnil trd in tih. Za hip je zasanjal. Pri Pajkovih so imeli tri dekleta. Vsako leto je odšla ena. Izbral si je najmlajšo. Razgovarjala sta se, zdelo se mu je, da bo vse prav. Ko je prišel snubit, se je dekle zasmejalo:

»Cigana? Cigana pa ne maram!«

Stisnil je zobe in molče odšel. Pajk je gledal za njim in šlo mu je na smeh.

Ves teden je bobnelo v kovačiji. Janko se je zagrizel v delo. Od železa so mu uhajale misli k zemlji. Tisti kos sveta okoli koč je kar skopnel, ko je topil nanj. Skoparil je z denarjem in dokupoval njivico za njivico, same ozke kraje, da bi jih lahko preskočil. Hotel je postati podoben drugim Potočanom, da ne bi ostal na njem večno pečat ciganstva.

Potem se je zatopil v nove misli. Možje so ga odrivali. Razumel jih je. Najbolj se mu je smejalo srce, če so se koncem koncev le obrnili po njegovem nasvetu. Hodil je po vasi, ogledoval hiše in grunte in kazal napake. Srdito so ga pogledovali in nezadovoljni majali z glavami:

»Kaj nas bo kovač učil?«

Kovač je mislil svoje. Počasi so se ga ljudje privadili. Fantje so začeli govoriti z njim. Zbirali so se v kovačiji, poslušali razbijanje in kovačeve redke besede. Zmeraj bolj je raslo prijateljstvo, dokler ni preraslo kovačije in stopilo v vas.

Cigan je zmagal.

* * *

Prišel je dan.

Janko je dobil priporočeno pismo. Smejalo se je in grozil, da bo že pokazal krčmarju. Šel je na sodnijo malomarno, kakor da se mu ne more zgoditi nič hudega. Šele v trgu se je zavedel. Videl je, da ima Pankrac priče. Prišla sta Klavžarjev Pepe in Lovre Gorjan.

»Resnica je sveta,« se je skušal potolažiti.

Zagovarjal se je ponosno in skušal vse dokazati.

Pankrac je najel advokata in se je zvito smejal.

Kovač se je začudil.

Bil je obsojen na štiriindvajset dni zopora in povrnitev stroškov.

Besno je zaškripal z zobmi.

»Pritožim se!« je kriknil in pobegnil iz sobe.

»Boš še več plačal!« je kričal za njim Pankrac.

Vrnil se je v Potok šele pozno v noči. Z njim sta se pripejala tudi Pepe in Gorjan. Ko so zavili v vas, so zavriskali.

Bili so vsi trije pijani...

VIII.

Raslo je poletje in s poletjem Maričkina tegoba. Pepeta ni bilo več blizu. O žegnanju je ni več iskal, med šmarnimi mašami ga pa sploh ni videla več. Nikomur ni mogla potožiti. Oče je silil v svoje, sanjal o gruntarici na Klavžarjevem. Nikoli mu Pepe ni rekel kake besede, a zdelo se je, da so za vse natančno domenjeni. Starcu je bilo samo ob sebi razumljivo, da se Pepe ne igra. Saj je vendar Klavžarjev! Dobro, da se je z Gantarjevim razdrlo, čemu bi hodila na revščino, da bi se vse življenje mučila z dolgovi.

Marička je čakala.

Gledala je čez vrt na drugo stran ceste, kjer je stala bela hiša. Pepe je hodil za delom, zdaj pa zdaj je zapregel kobilico in se odpeljal. Kam? Tega ni vedela, a je tudi ni skrbelo. Zmeraj je bil tak, malo doma, vsa dolina ga je poznala.

»Ta ne bo kmet!« so odkimavali Potočani. »To prinesejo šole, zato je vsak norec, kdor daje otroka v šole.«

Pepe se je smejal Potočanom in očetu. Stari Klavžar je skoparil, a sinu edincu je metal pred noge bogastva, kolikor ga je hotel.

»Naj se nasiti življenja,« je dejal. »Nekoč se mora izkričati. Prej ko se, boljše je.«

Marička je čakala zastoj.

Naposled se je tiho vdala.

»Konec je. Zmeraj je bil tak, a me je premotilo, da se bo kaj izpremenil. Ne bo se.«

Nič več ni gledala čez vrt, objele so jo trudne misli o rastočem delu, gnala se je za njim, kakor bi hotela poginiti. Skušala je vse pozabiti. Kadar so se ji povračale stare misli, je stisnila zobe. Bolelo jo je nekje v notranjosti, kakor bi ji hotelo počiti srce. Bleda in nemirna se je umikala ljudem in se motila z delom. Tako je Pepetova podoba zmeraj bolj ugašala. Mislila je, da je našla mir.

V prvih dneh septembra je odšel oče v dolino na semenj. Vrnil se je srdit in razburjen. Vrgel je klobuk v kot in poklical Maričko.

»Kaj je torej s Klavžarjevim?« jo je vprašal.

Dekle se je streslo in povescilo oči.

»Nič!«

»Nič! Nič! Ali je zato hodil v hišo, v pošteno hišo? Kaj ni mogoče govoril, kakor da misli zares? Kaj je to fant?«

»Saj ni nič rekel!« je zaihtela Marička.

»Rekel ali ni rekel, nisem od včeraj, da ne bi poznal ljudi. Seveda, denar ga je vlekel! Zdaj je pa našel drugo, kjer bo večji kup in je šel za njo.«

Marička je vprašujoče dvignila oči.

»No, na Poljani se ženi. Pri Boštjančiču. Menda so bili že na sodniji.«

Marička je pobledelela in se naslonila na zid, a se je takoj spet ovedla.

»To sem si že mislila,« je rekla trdno.

»Kaj ne da?« je potrdil starec. »No, ene sorte ptiči skupaj lete. Misli, da ni drugih fantov, gosposki kmet! Čakaj, zdaj ti ga pa jaz poiščem, takega, da mu Klavžar niti do pasu ne seže.«

Za trenutek se je Marička zamislila. Takega bo pač lahko najti, le če bo pravi, ne ve. Potem se je otrsela vseh misli, vzela očetov klobuk in ga obrisala. Mirno je pripovedovala, kaj je novega in kaj je še treba narediti.

»Saj sem že od vsega začetka vedela, da bo tako,« se je skušala prepričati, a se ni dalo. Prav narahlo se ji je budila na dnu srca nevolja na Poljance. Kar je slišala zadnje čase trpkih besed, so se vse zbudile.

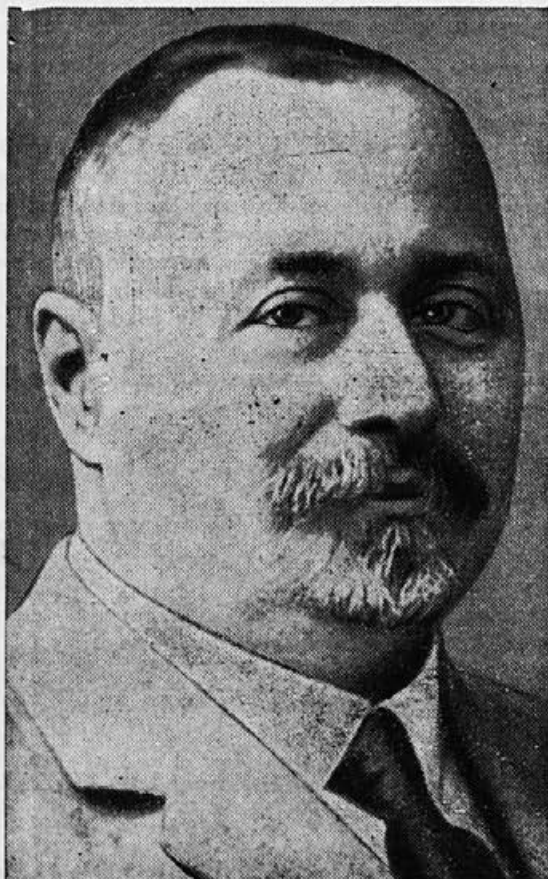
Tudi oče je zamišljeno hodil od okna do okna in gledal po vrtu ...

* * *

Blažonovi so bili некоč gruntarji, še Frenkov oče se je rad pobahal, da je prvi za Klavžarjem. Potem so se časi obrnili, vino in nesreče so uničile pol grunta. Blažon ga je hotel popraviti. Šel je v Ameriko in se vrnil čez dve leti ves bolan. Bolezen in smrt so odnesli drugo polovico. Blažonki je ostalo toliko, da se je preselila v kočo na koncu vasi. Mladi Frenk se je šel učiti krojaštva, dekleta so šla služiti. Očeta je premamila tujina v zadnjem času, Frenk je že od nekdanj sanjal po njej. Pet let dela v Franciji ga je zresnilo, vrnil se je tridesetleten in poln hrepenenja po domači zemlji. A zemlje ni bilo. Tesna kočica ni poznala njiv in travnikov, ozek kos vrta je bil ves svet. Nezadovoljen je pograbil spet za šivanko. Pet let Francije mu je pridobilo ljudi. Obsipali so ga z delom, da je bil sklonjen nad šivanjem od rane ure do polnoči. Tiho je delal, le kadar so se oglasili fantje, so se mu zaiskrile oči.

Štefan Radić

France Gerželj

8. avgusta je bilo sedem let, odkar počiva pod zeleno rušo telo Štefana Radića, tega edinstvenega kmetkega moža, ki je v kmetki ideji in kmetkem gibanju ustvarjal najčistejšo posodo in obliko za življenjsko manifestacijo hrvatskega, slovenskega, srbskega in bolgarskega narodnega kmetkega genija. Čim bolj se živa podoba tega kmetkega borca odmiče v zgodovino, tem večja in silnejša stoji pred nami vsa njegova duševna in idejna stvaritev. Kar je v tej idejni stvaritvi pristranega, trenutnega, izginja, ostaja pa in živi močna ideja močne kmetke demokratične državne tvorbe južnih Slovanov. Zakaj, kmetško gibanje, ki ga je bil zasnoval pokojni Radić, ni v svojih idejnih temeljih in perspektivah omejeno in vezano le na njegovo ožjo domovino Hrvatsko, temveč je v družabno socialnem oziru splošno, vsenarodno, človečansko, v narodno političnem oziru pa predvsem — jugoslovansko.

»Bojim se za državo!« je bila Radićeva prva in največja skrb v tistih usodnih dneh naše politične zgodovine. Kdor si takratne dni pokliče v spomin, ta bo spoznal, da je Radić takrat ravnal kot velik izkušen politik in državnik. Ne telesna bolečina, ne ožji interesi, ne splošna zmeda in negotovost niso velikega kmetkega vodje za hip spravili iz ravnovesja. Miren in zaskrbljen je v tistih usodnih dneh postavljaj nad vse — koristi skupnosti, usodo državne celote. Vprav v tej gesti je mogoče najjasnejše spoznati pokojnega Štefana Radića kot treznega in dalekovidnega državnika, ki mu je dobrobit celote najvišja zapoved, vprav v tem se očituje njegova sorodnost političnega talenta z velikim češkoslovaškim kmetkim voditeljem in državnikom pokojnim Antoninom Švehlo. S to veliko državniško gesto je pokojni Radić mesec dni pred svojo smrtjo v svojem in v imenu Hrvatske jasno povdaryl konstruktivnost in načelno državotvornost hrvatskega kmetkega gibanja. Kakor je v hrvatskem kmetu živo in globoko zasidrana vsa veličina duha in ideje pokojnega Štefana Radića, tako bo brezdvomno vprav ta Radićev duh konstruktivnosti in kmetke demokratičije, ki ga je bil veliki vodja zapustil v oporoki kmetki Hrvatski, najmerodajnejše vodilo tudi za današnje dni, ko se ustvarja nova politična doba konsolidacije, složnega sožitja in pametnega in plodonosnega sodelovanja. In že samo radi tega je treba šteti pokojnega Radića med

naše največje politične voditelje, zakaj njegove ideje niso bile za včeraj in za danes, temveč kažipot v bodočnost. Mučeniška njegova smrt nas je vse Jugoslovane brez izjeme zadolžila za široko idejo jugoslovanske kmetске demokracije.

Štefan Radić je bil eden redkih, ki je spoznal ne le politično, temveč predvsem družabno socialno važnost narodne države, sloneče na kmetstvu. »Kmetje, združite se in spoštujte se med seboj! Vi ste prva in edina sila na svetu zato, ker pridelujete kruh, brez katerega ni življenja!« je učil Radić. Vsa njegova skrb je bila potem, ko je spoznal, da »gospode« ni mogoče spreobrniti ter ji dopovedati, da je najprej narod in da je ta narod kmetско ljudstvo, posvečena vasi in njenemu človeku. Neumorno je učil, ni se bal groženj in preganjanj in zasramovanja, s ponosno glavo je šel neštetokrat v ječo, prepričan, da mora kmetška ideja naposled le zmagati. In kmetско ljudstvo ga je razumelo. Šlo je z njim, se dramilo, trlo okove jerobstva in se organiziralo kot najvažnejši družabni nosilec. Po njegovih idejah postaja odločujoč gospodarski in politični činitelj, ki mu po moči in številnosti pripada prvo mesto v državi.

Državni politični nauki pokojnega Štefana Radića so kmetstvu neizčrpna zakladnica moči in notranje, duševne sile kmetstva, njegovo voditeljstvo pa vzor resničnega politika, »zakaj narodu so koristni le tisti politiki, ki ustvarjajo in ki po svoji smrti zapuščajo narodu velika dela, vse kar so z delom in duhom ustvarili ni več njih zasebna lastnina, temveč skupna last vsega naroda«. Tak, narodu koristen in za narod zaslužen politik je bil pokojni Štefan Radić.

Za obletnico njegove mučeniške smrti, ki ga je doletela v službi in na straži za dobrobit in za bodočnost kmetске Jugoslavije, ponovimo njegovo naročilo: »Kmetje, združite se in se spoštujte med seboj!«

Dr. Janže Novak

Pismo

Petja Robotkin

*Težke ure, čudni časi. Svetci naši
so zastave prevrnili.*

*Z vseh strani mešetarji v tih svet so pali,
za steklen drobiž bi radi vse prodali.*

*Ogenj, ogenj! Kot svetloba svet objema,
vse povsod gori pritajen plamen.*

Svet molči. Mar zidano je vse na kamen?

*Pridi brž, Janže, da vržemo s človeka
težko skalo, da tvoj glas preseka
negotovost vsakega koraka.*

Pridi brž, mladina čaka.

Borcu za pokret kmetijske mladine v spomin!

Želim si zvezdne noči,

(Spisal + D^r. Janžič Novak)

Moški zbor

Fantovsko v naročnem tonu
Lahno, ne prepočas!

Maks Kovačič, 1934

Smartno pri Litiji

mf Ah, fantovsko petje z da lja ve. ah, fantovsko petje z va

p Oložno *mf* *p*
si' Ah, fantovsko petje z da. lja ve se ču je z va. si, se'

p *rit.* *pp* *f* *rit.* *p*
čū je z va. si, z va. si. Črez daljnu hribček se zvonček ogla. si Pri

mf *hitreje*
fa. rnu cerkn že jul rana z vonu kaj mi je stri. ti, pred očka

mf *rit.* *p*
pri. ti, da me marnci ne založi. jo In mi slu. ve mo. je sa. rja.

mf *Vihravo* *f* *rit.* *al. Ha.*

ve, ve mi si mla dostne br. vi, mla. dostne br. vi'

mf *f* *rit.* *Ha*

pp kaj o pojnost, u p tru - jaš o - či, ne

f *rit.* *Ha*

I. bas(bari.)
espressivo
mf

Kaj me ne oö. žameš o pojnost, le utrujaš mu motne o.či. Ne

pp kaj o pojnost u p tru - jaš o - či, ne

f *rit.* *Ha*

f *rit.* *Ha*

Hitreje - odločno naraščati

stra - si me žnoj - nost, *mf*

f *rit.* *Ha*

stra si čela me žnojnost, ne strasi čela me žnojnost, jaz grem, jaz grem, jaz grem,

mf *f*

stra - si me žnoj - nost,

f *rit.* *Ha*

počasí želim, želim si jaz zvezdne no,

mf *f* *rit.* *Ha*

želim si zvezdne noči. Jaz grem, želim, želim si

f *rit.* *Ha*

želim si jaz zvezdne noči, želim

p počasí želim, želim si jaz zvezdne noči, želim

f *rit.* *Ha*

zvezdne noči. Jaz grem, želim si zvezdne noči!

p *f*

želim noči

Mednarodne kmetske organizacije

France Gerželj

S splošnim napredkom tehnike, gospodarske proizvodnje in izpopolnjevanjem prometnih sredstev postaja mednarodno sodelovanje neizogibna nujnost. Ves svet je že danes politično, kulturno in zlasti gospodarsko tako tesno spojen in povezan, da se ni moči, izogniti mednarodnemu sodelovanju, ne da bi katerikoli narod ali država s tem tvegala popolno osamljenost in počasno izhiranje. V vseh tokovih in panogah družabnega življenja že obstoja nešteto mednarodnih organizacij, ki objemajo v svoj delokrog vse dele sveta, vse narode in države. Na mednarodnem političnem polju vsi poznamo Društvo narodov, čigar članice so z nekaj izjemami vse države sveta. Za koristi in zahteve delovnih slojev, za skrajšan delovni urnik in socialno zavarovanje se bije »Mednarodni urad dela« v Ženevi. Organizirano delavsko gibanje je povezano v svojo mednarodno predstavnico, takozvano II. internacionalo. Predstavnik posameznih panog znanosti in ved se shajajo na svojih mednarodnih kongresih, tako n. pr. zgodovinarji, filozofi, sociologi, zemljepisci, matematiki, jezikoslovci, itd. Pesniki, pisatelji in kulturni delavci imajo v P. E. N. klubu svojo mednarodno organizacijo. Sportniki vseh vrst imajo svojo mednarodno organizacijo: smučarji svojo, šahisti svojo itd. Poleg le-teh je še nešteto drugih mednarodnih organizacij, zlasti kulturnih in človekoljubnih, kot n. pr. Rdeči križ, Mednarodna organizacija miru, Mednarodna ženska liga itd. Brez dvoma je, da so med vsemi mednarodnimi organizacijami najpomembnejše za človeško družbo gospodarske mednarodne organizacije, ki po vsem svetu urejajo izmenjavo dobrin in blaga, določajo na svetovnem trgu cene blaga in denarja, skrbijo za mednarodni promet itd. V minulih desetletjih sta industrija in finančni kapital prepredla s svojimi organizacijami ves svet, ga popolnoma zamrežila in podredila svoji oblasti. V okviru teh mednarodnih organizacij, ki bi v drugaćnem gospodarskem redu prinašale skupnosti blagostanje, so posamezniki nenadzorovano kopičili ogromne dobičke in bogateli na račun vsega človeštva, ki je čedalje bolj obubožavalo. Odkar vztrajno prodira in stopa v življenje nov gospodarski red, čigar prva in poslednja skrb in smoter je blagostanje skupnosti, se prej nenadkriljiva in tajinstvena oblast industrijsko-kapitalističnih in finančnih organizacij sveta razgalja v vsej brezobzirni in nečloveški izkoriščenosti ter se ruši v nič, zakaj izobrazba in spoznanja delovne družbe so danes tako silna, da ni več možno, prikriti izkoriščanja širokih ljudskih vrst. Na ruševinah pa rasejo nove socialne mednarodne gospodarske organizacije, ki človeški družbi ne bodo v propast in obubožanje, marveč v splošno blagostanje.

Današnje mednarodne organizacije, bodisi kulturne, gospodarske, politične, sportne ali kakršnekoliže nosijo več ali manj pečat meščansko-industrijske družbe, kar je še zlasti razumljivo, če upoštevamo, da so bila minula desetletja zlata doba razvoja in napredka meščanstva in industrijalizma. Kmetstvo si je s svojimi organizacijami le stežka in polagoma utiralo pota v mednarodni svet. V težki borbi za svoj obstoj navadno že preko meja domače države ali dežele ni več prišlo. Vse, kar se je »kmetskega« zgodilo in ustvarilo v mednarodnem sodelovanju, so opravili mimogrede meščanski predstavniki, ki so bili z ozirom na politično in družabno neorganiziranost kmetskega ljudstva seveda tudi mimogrede kmetski predstavniki in zastopniki. Mnogim meščanskim šolancem ne gre, odrekati zaslug, vendar pa moram ob tej priliki znova povdariti, kako nujno potrebna je kmetstvu kmetska šolana inteligenca, po svojem prepričanju in nazorih neomajno zakoreninjena v novi kmetsko-družabni miselnosti.

Vprav zato se mi vsiljuje vprašanje, ali so bile nekatere mednarodne kmetijske in kmetijske organizacije kmetstvu sploh v prid? Ali niso mar pod tem naslovom služile drugim namenom?

Trajnih oziroma stalnih kmetijskih mednarodnih organizacij je le par, več je bilo trenutnih, slučajnih v obliki raznih kongresov in konferenc, n. pr. različne žitne konference itd. Te stalne in slučajne kmetijske mednarodne organizacije so se izključno, oziroma najčeseče pečale le z vprašanji kmetijske proizvodnje in z agrarno politiko. Kmetijski človek, kmetско ljudstvo jim je bilo le predmet (objekt) razprave, a še to le v toliko, v kolikor so presojale kmetiskega človeka kot produktivno delovno silo, ki bo zmogla v danih razmerah toliko in toliko. O družboslovju kmetstva (ruralistični sociologiji), o socialni politiki podeželja, o političnem položaju kmetiskega ljudstva, o kmetijski kulturi itd., razumljivo, v teh organizacijah ni bilo govora. Kljub temu pa jih že zavoljo kmetijske produkcije in agrarne politike, s čimer so se predvsem pečale, imenujem kmetijske organizacije. Njih delokrog so torej predstavljala vprašanja mednarodne oziroma svetovne kmetijske produkcije in vprašanja agrarno-trgovinske politike — mednarodno tržišče kmetijskih proizvodov.

Med najbolj znane mednarodne kmetijske organizacije je treba šteti v letu 1905. ustanovljen *»Mednarodni kmetijski zavod v Rimu«*. Tvori ga pravzaprav 85 držav, ki ga z rednimi letnimi prispevki tudi vzdržujejo. Upravlja ga stalni odbor, sestojč se iz delegatov, ki jih imenujejo vlade posameznih držav. Vsako drugo leto sklicuje ta zavod občni zbor, na katerega morejo poslati posamezne države poljubno število delegatov. Glavna naloga mednarodnega kmetijskega zavoda v Rimu je bila vsa leta v tem, da je zbiral statistične podatke mednarodne posetve in žetve posameznih kmetiskih produktov; mimo tega je tudi sestavljal obsežno strokovno-znanstveno knjižnico iz knjig in strokovnih revij, ki so mu jih pošiljale vse države in narodi. Na vsakokratnem občnem zboru, trajajočem včasih po ves teden, so delegati razpravljali o različnih kmetijsko-strokovnih in tehničnih vprašanjih, o vprašanjih kmetijske produkcije in svetovnega tržišča z agrarnimi produkti. Zavoljo deljenih in nasprotujočih si nazorov posameznih delegatov so ti občni zbori najčeseče brezplodno končali. Velike težkoče so se pojavljale tudi v sami upravi zavoda, ki je postala sila neokretna in počasna. Vprašanja so se reševala preko zunanjih ministrstev posameznih držav, le-ta pa so se tozadevno obračala na kmetijska ministristva. Tako birokratizirano poslovanje seveda ni moglo prinesiti povoljnih uspehov. Razumljivo je, da tudi spremembe vlad, ki so bile različno naklonjene kmetijstvu in kmetiskemu sloju ter so vodile različno agrarno politiko, niso uplivalo povoljno, temveč so ustvarjale nestalno linijo agrarne politike, čestokrat tako, ki je bila z ozirom na svetovno tržišče naravnost škodljiva domačemu kmetstvu in kmetiski proizvodnji. Splošna svetovna gospodarska kriza je v tej smeri docela zavrla delovanje Mednarodnega kmetijskega zavoda v Rimu. Delovanje te kmetijsko-strokovne in agrarno-politične ustanove bi seveda moralo služiti koristim agrarnih producentov, t. j. mednarodnemu kmetiskemu stanu, uplivu na cene kmetiskih pridelkov itd. Ščititi bi moralo kmetisko proizvodnjo in kmetisko delo pred borzno in prekupčevalsko špekulacijo. Vendar pa se je težko ubraniti vtisa, da je bilo vse vprav narobe. Zakaj upoštevati je treba, da v tej mednarodni kmetijski organizaciji niso niti posredno niti neposredno odločevali sami producenti oziroma njih organizacije. Najvidnejše in najpomembnejše delo Mednarodnega kmetijskega zavoda v Rimu je brez dvoma njegova vsakoletna svetovna statistika setve in žetve. A tudi pri tej statistiki se je treba vprašati, ali ni naposled le najbolj služila trgovskim in borznim skupinam vsega sveta, ki so na podlagi te statistike špekulirale ter določale cene kmetiskim pridelkom na svetovnem trgu, ne oziraje se na interese kmetiskih producentov in njih organizacij.

Zavoljo hib in pomanjkljivosti, ki sem jih navedel pri Mednarodnem kmetijskem zavodu v Rimu, je bila ustanovljena oziroma raorganizirana nova mednarodna kmetijska organizacija, in sicer je to *Mednarodna kmetijska komisija* v Parizu, ustanovljena sicer že 1889., toda v letu 1928. popolnoma reorganizirana na pobudo agrarnih strokovnjakov in političnih voditeljev kmetijskega ljudstva, ki jih delovanje Mednarodnega kmetijskega zavoda v Rimu ni zadovoljilo. Temeljna razlika med obema organizacijama je v tem, da tvorijo rimsko posamezne države, pariško pa kmetijski producenti sami posredno po svojih organizacijah. Razumljivo je torej, da utegne ta nova mednarodna kmetijska organizacija, predstavljati in zastopati resnične gospodarske interese kmetstva kot najvažnejše produktivne skupine človeške družbe. Vendar pa moram tudi pri tej organizaciji poudariti, da je njen bistveni značaj — strokovno-tehnični in agrarno-politični, torej kmetijska organizacija in ne kmetška, ker ji manjka družabno, politično, socialno in kulturno obeležje kmetstva. Tudi v upravi sami se bistveno razlikuje od Mednarodnega kmetijskega zavoda v Rimu s tem, da je uprava postavljena na demokratično osnovo. Predstavniki in funkcionarji Mednarodne kmetijske komisije v Parizu so voljeni iz vrst posameznih organizacij. V okviru te komisije je bila v letu 1929. osnovana, toda kot popolnoma samostojna ustanova, posebna *Zadružna komisija*, čije člani so malone vse zveze kmetijskega združništva evropskih držav. Obe mednarodni organizaciji delujeta vzajemno. Vsako leto prirejata, toda vselej v drugi državi, konference, na katerih se po podrobnih referatih razpravlja o aktualnih vprašanih kmetijstva in združništva. Sama Mednarodna kmetijska komisija priredi vsako tretje leto mednarodni kmetijski kongres, združen z ekskurzijami na podeželje, kjer se morejo predstavniki posameznih narodov, seznaniti s kmetijstvom dotične države oziroma naroda. Agrarno-politično in strokovno-gospodarsko delo te mednarodne organizacije je izraženo zlasti v vsakokratnih resolucijah kot nekakšnih smernicah za kmetijstvo in agrarno politiko. Žal, ostajajo te smernice več ali manj na papirju, ker se vlade posameznih držav dosti ne ozirajo nanje. Utegnile bi pa marsikdaj dati agrarni politiki trdno linijo, ki bi čuvala koristi kmetijske produkcije. Brez trajnega in močnega političnega vpliva in soodločevanja metstva v politiki posameznih držav bo seveda še tako idealno delo te mednarodne kmetijske organizacije le malo pomenilo.

Delno je treba v okvir mednarodnih kmetijskih in kmetških organizacij prišteti tudi v letu 1929. osnovan *Mednarodni komite za združno sodelovanje v Ženevi*, ki je nekakšen pomožni organ Društva narodov oziroma Mednarodnega urada dela. Bistvena naloga tega komiteja je vzpostavitev neposrednih trgovinskih stikov med kmetškim proizvodnim združništvom in konzumnim združništvom, in sicer tako na domačem trgu kakor zlasti na mednarodnem trgu. Gre torej za izločitev posredništva, radi katerega sta na svetovnem — a tudi na domačem — tržišču gospodarsko tepena oba: konzument in producent.

In končno sodijo v vrsto mednarodnih kmetijskih organizacij tudi slučajne mednarodne organizacije, konference in kongresi, ki se pečajo s kmetško produkcijo in agrarno politiko. V poslednjih letih je bilo nešteto takih slučajnih mednarodnih organizacij, kakor žitne konference, konference za sladkorno peso, volno, bombaž itd. V največjih slučajih je treba pri teh slučajnih mednarodnih organizacijah ugotoviti, da nikakor niso razpravljale o interesih kmetškega producenta, temveč o interesih svetovnih, mednarodnih finančnih skupin, ki obvladajo večino svetovnega tržišča z agrarnimi produkti. Čestokrat so bili na teh konferencah ti interesi spretno zastrti s tem, da so take konference prirejale države in ne zainteresirane finančne in veletrgovinske skupine. Agrarna politika je v teh slučajih le kumovala kot poslušna botra svetovni kupčiji s producenti in konzumenti.

Poleg kmetijskih mednarodnih organizacij imamo kmetijske mednarodne organizacije, ki so sicer mlajše od kmetijskih, vendar pa za kmetstvo nepri- merno važnejše. Dejansko so te organizacije nujna posledica družabnega, po- litičnega in kulturnega nastopa in osamosvajanja kmetstva. Povojna doba je privedla na pozornico družabnega dogajanja novega činitelja: popolnoma nov, svež, duhovno in fizično neizčrpan kmetški stan. Z vzgojo in izobrazbo se je doslej pasivno kmetstvo prebilo čez tradicijo in konservativnost, zrušilo fev- dalne družabne okove ter se v splošni demokraciji prigrisalo k agrarni demo- kraciji. Ta naravni razvoj je seveda pripeljal tudi v politično osamosvojitvev, ki je dobila svoj izraz in vsebino v kmetških in kmetško-delavskih strankah. V Evropi so se malone v vseh državah oblikovale nove kmetške in ljudske po- litične stranke, tako na Čehoslovaškem, v Bolgariji, Jugoslaviji, Poljski, Švici, Rumuniji, Španiji, Franciji itd. Po svoji politični in gospodarsko-socialni ide- ologiji so se mnoge znatno razlikovale, toda gradile so vse na eni sami, vsem skupni osnovi — kmetstvu, ki kot družaben pojav ne pomeni le trdnega kme- ta, temveč celo družabno plast, ki se v večji ali manjši meri peča s kmetško proizvodnjo in kmetško industrijo. Tako so te organizacije predstavljale so- cialno gibanje širokih ljudskih vrst in plasti. Splošna evropska meščansko-na- cijonalistična reakcija je večino teh agrarno-demokratskih političnih organi- zacij likvidirala; dasi so v posameznih državah rasla v odločujoče politične in gospodarske činitelje, so bile z nekaj izjemami še prešibke za resen in tra- jen odpor proti pritisku in navalu meščanske reakcije. Vsesplošnega gibanja pa seveda ni bilo mogoče likvidirati, v težkih poslednjih letih se je trdno ohr- nilo ter se v tej preizkušnji samo okrepilo za nov nastop, ki bo vprav zavoljo te težke preizkušnje realnejši, prost romantike in socialne sentimentalnosti.

Toda napak bi bilo, smatrati evropski nastop kmetstva in podeželja samo kot politični pojav, organiziran v strankah in podobnih političnih tvorbah. Strankarske in politične tvorbe utegnejo biti čestokrat le slučajnostnega zna- čaja, stvaritve močnih osebnosti in avtoritet, čim te padejo, pada ž njimi vred tudi taka politična tvorba. Nastop kmetstva in podeželja je družabni, sociolo- ški pojav, nujnost družabnega razvoja, ki ga ni mogoče zaježiti, ker ni slučaj- nosten in odvisen od močnih osebnosti, ampak je zavestno socialno in kultur- no gibanje najširših kmetških ljudskih vrst podeželja. Kakor se je na eni stra- ni ločevala človeška družba v meščansko-industrijski del, tako se na drugi strani ustvarja nova družabna tvorba, ruralizem ali po naše kmetstvo. Ta nova družabna tvorba si ustvarja svoje organizacije, bodisi gospodarske, kulturne, politične, znanstvene itd. Razumljivo je, da jo enaki ali podrobni interesi si- lijo tudi v mednarodno sodelovanje.

Prva taka mednarodna organizacija kmetstva je v letu 1928. ustanovljen *Mednarodni agrarni bureau v Pragi*, ali čestokrat imenovan IV. zelena inter- nacijonala. Ker so oziroma so bile njegove članice le posamezne kmetške in kmetško-delavske stranke evropskih držav, je s tem že označen njegov medna- rodni politični značaj. Njegovega prvega predstavnika, kmetškega voditelja *Antonina Švehle* ni več, a tudi mnogih članic ni več, ker so bile kot politične tvorbe razpuščene, zato je njegov politični pomen v evropskem mednarod- nem svetu znatno manjši, utegne pa biti z novim političnim nastopom kmetstva odločujoč činitelj v mednarodni politiki. Brezdvomno je, da si bo kmetstvo, čim bolj bo raslo v konkretne organizacijske tvorbe, ustvarilo svoje medna- rodne forume, ki bodo v svetu in človeški družbi tista osrednja torišča, kamor se bodo stekali vsi tokovi kmetstva.

Da snov popolnoma izčrpan, moram navesti tudi mednarodno slovansko organizacijo kmetško-mladinskega gibanja, *Svaz slovanske agrarne mladine*, ki je bil ustanovljen leta 1924 v Ljubljani. Njegove cilje in delo poznajo naši čitatelji iz mnogih člankov in poročil v prejšnjih letnikih »Grudek«.

S kakšnim dobičkom obratuje naš kmetovalec?

Tine Janhar

Ko smo čitali kalkulacijo južnih stanovskih tovarišev, smo se pri žalostni ugotovitvi, da tamošnji kmetovalec dela skoro zastonj, brez dvoma vsi čitatelji plaho vpraševali: koliko neki stane pridelovanje našega posestnika, ki ima manj rodovitno zemljo in katere lega; podnebje in klima je manj ugodna za poljedelstvo, delovne moči pa so znatno dražje, pa tudi obdelava s stroji se na naših malih parcelicah manj izplača.

Že v naše zasebne — še bolj pa v javne svrhe — je potrebno, da jasno odgovorimo tudi na to vprašanje!

Za pridelovanje pšenice pridejo v naših okoliščinah v poštevti-le glavni stroški na ha površine polja:

30 voz gnoja à Din 80.—	Din 2.400.—
nakladanje, razvažanje in razkladanje gnoja à Din 10.—	» 300.—
za raztrošenje gnoja po njivi à Din 1.50	» 45.—
oranje, brananje in valjanja	» 200.—
250 kg očiščenega pšeničnega semena à Din 2.—	» 500.—
ročno sejanje istega	» 10.—
pletev 8 delavni dni (s hrano vred) à Din 15.—	» 120.—
žetev 9 delavnih dni (s hrano vred) à Din 25.—	» 225.—
vožnja h kozolcu in skladanje v kozolec	» 80.—
vožnja v skedenj in skladanje v skedenj	» 40.—
mlatenje (5 ur, par konj in 6 ljudi)	» 120.—
čiščenje žita in njega shranitev v kaščo	» 40.—
davki in zavarovalnine (polovico manj kot v juž. pokrajinah)	» 200.—

Toraj znašajo celokupni naštetni stroški na 1 ha površine . . . . . Din 4.280.—

Če računamo že večkrat statistično dokazan pridelek pšenice v dravski banovini 900 kg na ha à Din 1.50 ter cca. 1.200 kg slame à Din 0.25, dobimo skupno vrednost pridelka Din 1.650.—. Torej imamo pri pridelovanju pšenice na ha Din 2.630.— izgube ali z drugimi besedami povedano, stane našega kmetovalca 1 kg pšenice Din 4.75 — ali Din 3.25 več, nego je tržna vrednost! Pa pri tem še niti niso vračunane obresti obratne glavnice, amortizacija poslopja, orodja itd.!

Približno tak račun bi dobili tudi pri pridelovanju drugih žit.

Marsikateri čitatelj se bo pri tej ugotovitvi zgrozil in se vprašal, ali je to sploh res? Zato nekoliko pojasnila:

Predvsem se mora upoštevati, da je tako veliki razliki med pridelovalnimi in prodajnimi cenami našega kmetovalca vzrok konkurenca s strani drugih poljedelcev, ki imajo več in že naravno znatno močnejše zemlje; poleg tega je naše polje izčrpano tudi po daljšem in intenzivnejšem izkoriščanju. Ker je v zemlji doslej še nedoločeno naravno svojstvo, da mora n. pr. vsaka rastlina, črpati iz zemlje neko le sebi potrebno snov, je dokaz, da že narava sama skrbi za avtomatično kolobarjenje. Ker so torej v naši zemlji že druge kulture svojo snov skoro docela izčrpale, nam raste plevel najbujnejše! Vprav zato pa imamo tudi več dela s pletvijo in okopavanjem kakor v krajih, kjer je

zemlja manj časa izkoriščana in že po naravi bolj bogata; iz tega razloga je pri nas tudi potrebno močnejše gnojenje. Tudi delavske mezde so pri nas višje in kulturne potrebe našega poljedelca večje.

Ker smo poleg poljedelcev zlasti tudi živinorejci, poizkusimo ugotoviti, če nam je sreča bolj mila v tej gospodarski panogi. Stroški za vzrejo teleta so:

Pripustitev	Din	20.—
Radi pričakovane telitve krmi poljedelec kravo cca. dva me- seca pred porodom, kar stane	»	360.—
Tele povžije prva dva meseca dnevno po 6 l mleka (60 × 6)	»	360.—
Skozi tri leta daje kmetovalec teletu za cca. Din 6.— razne kr- me dnevno (3 × 365 × 6)	»	6.570.—
S tem doseže povprečno 600 kg teže. Predno ga pa proda, mora plačati takso za potni list, takso, občinske užitnine, teht- nino i. t. d., skupno cca.	»	50.—

Torej stane vzreja 3 leta starega in cca. 600 kg težkega vola
skupaj . . . . . Din 7.360.—

Ker proda kmetovalec po približno Din 4.— kg, prejme za svojega ljub-
ljena vsega skupaj Din 2.400.—. Iz tega se vidi, da je zastoj delal, in da ga
je ta zeleni sport še stal celih Din 4.960.— ali 1 kg žive teže Din 12.26, od-
nosno je pri 1 kg imel kar Din 8.26 izgube!

Pa tudi v tem slučaju še niso vračunane obresti obratnega kapitala, amor-
tizacija hleva, krave, orodja itd. (Gnoj je itak komaj vreden toliko, kolikor
stane potrebno nastilje.)

Nič boljše bi seveda ne izgledal račun pri prasičereji; saj je treba tu
boljše hrane in skrbnejše nege, poleg tega pa je tudi večji riziko (katerega
pri volu nismo niti upoštevali)!

Iz gori navedenih podatkov je jasno razvidno, da naša zemlja sama na
sebi prav za prav ni popolnoma nič vredna, marveč nudi v sedanjih razmerah
le precej drag sport. Ker posestnik nima drugih rezerv, pokriva to stalno iz-
gubo na račun svoje zemlje, iz katere molze hranilne snovi in jo na ta način
ropa naravnih vrednot, on sam pa občudovanja vredno skromno živi z vso
svojo družino vred. Saj vsi, od šibkega šolarčka pa do sivega starčka in slabot-
ne babice, garajo po dva osemurna delavnika na dan!

Vse te navedbe niso potrebne samo zato, da utešimo golo radovednost,
ampak naj bodo resen memento vsem onim, ki imajo dolžnost in možnost, da
naše kmetijstvo pravočasno zavarujejo pred popolnim opustošenjem! Nekaj
nasvetov, kako stališče moramo nujno v tem pogledu zavzeti, bom navedel
drugič.

Starostno zavarovanje na kmetih

Dr. Viktor Maček

Od druge polovice preteklega stoletja so prihajali evropski narodi vedno
bolj do spoznanja, da v gospodarskem in družabnem življenju ne zadošča za
ustvaritev blagostanja posameznika zgolj politična in gospodarska svoboda.
Baš ta svoboda je razbrzdala gospodarski boj vsakega proti vsem, v katerem
je ogromna večina šibkejših in manj premetenih podlegla. Taki so bili navezani
zgolj na sadove svojega dela, katerih pa vsled napak družabnega reda po
navadi niso v celoti uživali. S starostjo in prenehanjem delavne moči so bili
zato vrženi tudi v bedo.

Borba proti temu zlu je prisilila države, da so začele v svoji zakonodaji, upoštevati glavno zahtevo socialnega gibanja po zavarovanju in preskrbi državljanov in zlasti delavcev za starost in onemoglost. Ustvarjali so se skladi, v katere so prispevali tako delodajalci, kakor tudi delavci, sempatja tudi država. Tako se je starostna preskrba delavstva zagotovila s socialno zakonodajo, v kateri prednjači Švedska. Tam velja že od leta 1913. dalje zakon, ki ureja starostno zavarovanje sploh za vse državljane brez ozira na spol in stan. Vsakemu državljanu izplačuje Švedska od začetka njegovega 67. leta dalje pokojnino iz sklada, v katerega se stekajo prispevki državljanov, pobirani hkrati z davki. Namesto ubožnih državljanov pa plačuje država.

Starostno zavarovanje pozna tudi naš jugoslovanski zakon o zavarovanju delavcev iz leta 1922. Toda ravno poglavje o zavarovanju za starost in onemoglost še do sedaj ni izvedeno v življenju. Po drugi strani pa so začasno iz tega zavarovanja izključeni v kmetijstvu zaposleni delavci in posli. Ti se še vedno s Cankarjevim hlapcem Jernejem borijo za svojo pravico, ko v veliki večini na starost pomnožujejo vrste občinskih ubožcev.

Potreba in življenje pa sta ustvarila med našim kmetiskim prebivalstvom drug način zavarovanja in preskrbe za starost ter onemoglost, namreč *preživitek*, ali kakor je običajnejši naziv med narodom — *preužitek*. Prihaja pa v poštev le za kmete-poseselnike, deloma tudi za njihove sinove in hčere, ki ostanejo kot tete in strici na domačiji.

Ko gospodar ali gospodinja spoznata, da so jima začele pešati moči, da je mladi rod dorastel in po navadi že nestrpno čaka na nastop oblasti, ali ko si mogoče že sama zaželita počitka in oddiha od skrbi, se odločita k važnemu dejanju — k izročitvi posestva. Ob tej priliki pa si pridržita toliko in izgovorita takšne pravice, da jima je zagotovljen brezskrben počitek — kot.

Dogovor o prežitku je zatorej običajno sestavni del izročilnih pogodb, ki jih ljudstvo še rado naziva »čezdajanska pisma«, bodisi da se sklepajo v obliki navadne kupne ali pa v obliki darilne pogodbe, v tem primeru seveda pred notarjem.

Po svoji vsebini predstavlja preživitek zbirko najrazličnejših pravic preživitkarja, s katerim se izročevalec zase in ženo, včasih tudi za otroke, preskrbi s stanovanjem, hrano, obleko, oskrbo v bolnici ali tudi sicer in s primernim priboljškom.

Sklenitev dobre izročilne in preživitkarske pogodbe pa je nadvse važna zadeva. Z njo se polaga kamen za sožitje pod istim krovom med mladimi gospodarji in izročevalcem. Kmetija je pravo kraljestvo v malem. Zato že sama sprememba gospodarja pomeni majhno revolucijo, zvezano z raznimi težavami. Ni se namreč lahko privaditi staremu gospodarju na misel, da ne bo več ukazoval in težko mu je brzdati svojo že v navadi ukoreninjeno željo po gospodarjenju. Pa tudi za mladega gospodarja ni ravno lahko paziti na to, da se takoj spočetka preveč ne razšopiri, s čemur zadene občutljivost svojih prednikov. — Že za samo duševno razpoloženje je torej potrebno precej dobre volje z obeh strani. Ta pa se kaj hitro pokvari, če je pogodba pomanjkljivo sklenjena.

Kakšne lastnosti mora torej imeti dogovor o priživitku, da bo zadovoljil obe stranki in da ne bo postal kamen spodtike med domačimi?

Predvsem mora biti pogodba popolna. Slaba, toda pogosta navada je ta, da se ne zapišejo vse dogovorjene pravice v pogodbo. K takemu postopanju se stranke kaj rade zatečejo zato, da se radi odmere taks omogoči nižja ocenitev, ali da se prikrijejo bremena pred ženinom ali nevesto, ki bosta kot »mladi« ali »mlada« prišla na dom. Zatorej se doma pogovore, kaj bo šlo starima, vsega tega pa ne povedo notarju ali advokatu, ki jim dela pogodbo,

češ, saj smo domači, saj bo tudi beseda sama držala. Tada posel je pač posel, pa naj ga sklepajo še tako bližnji sorodniki. Kmalu se začne obvezanec — mladi gospodar, ki ga že zapisana bremena dovolj teže, izmikati, češ, le to velja, kar je pisanega, pa je razprtija v hiši in ogenj v strehi.

Druga napaka je v tem, da se takoj pri sklepanju ne dogovori po obsegu zadosten in primeren preživetek. Huje je seveda, če je breme za moči posestva in prevzemnika preveliko.

Narobe pa je tudi, če se pravice, izgovorjene za izročevalca, premajhne. Sicer pa gre večinoma za izročanje od očeta na otroka ali vsaj na zeta, tako, da mora odločati pri določevanju obsega pravic preživitka tudi srce in čustvo hvaležnosti otrok do staršev. Obe stranki po navadi dobro poznata posestvo, kaj zmore, in to naj bo pač osnova pri določitvi preživitka.

Nadaljne napake se v izročilno pogodbo vtihotapljava s tem, da se pri popisovanju posameznih pravic uporabljajo premalo jasni izrazi. Preživetek je pravzaprav šopek najrazličnejših pravic, katerih vsaka ima pravno svoj način obravnavanja in svojo usodo.

Tako na primer pri določevanju stanovanjskih pravic po navadi stranke ne polagajo dovolj važnosti na razliko med pravico rabe in med pravico vžitka hiše ali prostorov. Če se dogovori prva pravica, torej le raba ene ali več sob s souporabo stranskih prostorov, potem je ta pravica strogo omejena zgolj na osebo preživitkarja. Ako si hoče torej ta zavarovati možnost, da sprejema na daljše obiske ali na stanovanje kake druge osebe, četudi lastne otroke ali bližnje sorodnike, si mora to posebej izgovoriti, ker mu sicer novi gospodar to upravičeno zabrani. Kaj drugega pa je, če si izročevalec izgovori užitek kakega stanovanjskega poslopja. V tem primeru je v uživanju in rabi poslopja v okviru trezne meje neoviran.

Glede prehrane je dogovor po navadi ta, da je preživitkar sprejet v družino novega gospodarja in je z njim pri isti mizi. Oslabelost v starosti pa rada dovede do večje izbirčnosti glede hrane. Čestokrat se pridružijo tudi kake druge malenkosti, pikre besede ali opazke in pogledi, ki zagrenijo preživitkarju hrano pri mizi v družino. Za tak primer predvidevajo izročilne pogodbe nadomestek v naravnih dajatvah. Velika razlika je pri tem, ali se ta nadomestek pogodi tako, da ga sme preživitkar zahtevati, če se ne bi mogel hraniti pri skupni mizi, ali pa že, če se ne bi hotel. Dokaz, da preživitkar ne more biti pri skupni mizi, je namreč zelo težko izvedljiv. Ker po navadi gospodar vedno trdi, da preživitkar že more biti pri mizi, se mora spor poravnati pred sodnijo, kjer pa redko izide ugodno za preživitkarja radi težav pri dokazovanju. Zato je paziti na to, da si preživitkar pravico na nadomestek izgovori pod obema pogojem, torej bodisi, da ne more ali do noče ostati pri skupni mizi.

Prav tako se često pojavijo spori glede kurjave. Razlika je namreč, ali se obveže prevzemnik dobavljati kurivo iz domače drvarnice, na tnali, razžagano in razsekano, ali pa na panju tako, da mora te posle opravljati preživitkar sam. Spori se pojavijo tudi radi količine kuriva. Predvidevati je treba, da starejši človek, ki se le bolj malo giblje, rabi več toplote in torej tudi več kuriva, tako, da ni jemati mere po običajnih potrebah.

Prav radi si pridejo pogodbeniki navzkriž tudi radi dajatve priboljška v naravi, kot jaje, mleka in sličnih drobnarij. Tudi tu je paziti, da se stranke že ob pogodbi sporazumejo, ali gredo preživitkarju take postranske pravice v vsakem primeru, torej tudi, če potrebnih stvari ni pri hiši, ali pa zgolj, če je jaje in mleka ter sličnega dovolj v domači zalogi.

Isto se rado pojavi tudi pri vprašanju prereje pridržanih domačih živali, kot perutnine, prašičev in sličnega. Tudi to naj stranke že v pogodbi ločijo, kdo ima dolžnost oskrbe in prereje teh, preživitkarju pridržanih živali.

Če bo izročilna pogodba jasna, popolna, če ne bo ostalo med strankama nič prikritega in če se bodo bremena določevala po pameti ter po močeh posestva, potem se ni bati sporov iz prevžitka.

Seveda pa tudi to ne bo pomaglo, če v hiši med mladimi in starimi ne bo vladal duh sporazuma tako, da bosta stara z blagohotnostjo in z dobrimi nasveti podpirala mladega gospodarja v borbi za življenje, mlada dva pa da bosta izkazovala ono spoštovanje, ki ga srce pa tudi naša vera po četrti božji zapovedi nalaga otroku napram staršem. Taka družina v složnosti in v vzajemnem spoštovanju ter ljubezni bo omogočala plodno delo in zavarovala napredek hiše v novem rodu. Tako družina bo tudi obvarovana pred grajo, da bi jo soseska obsojala z znanim narodnim pregovorom: Sin očeta do praga, vnuk sina čez prag.

Pri nas se dobro živi

Petja Robotkin

Oče in trije sinovi.

Koča brez zemlje.

Vsepovsod

molčeči gozdovi.

»Ne moremo več.

Lakot nas z roko objema.

Ti pojdeš v svet,

ti pojdeš za njim

in tretji naj gre za obema!«

Na rajžo gredo

kot stari očetje

na romarsko pot.

Za tistega, ki ves čas

romati mora,

na svetu širokem

nikjer ni prostora.

In prvi ugasne

in drugi pogine

in tretji omahne

na črnih cestah ...

Oče molči. Tesna koča

se ruši in vsepovsod

krog kočje molčeči gozdovi.

(Učeni gospod

pa piše in mirno uči:

Mi smo agrarna dežela

in dobro pri nas se živi.)

Namen in ustroj kmetijske zbornice

Fran Trček

Ali je kmetijska zbornica potrebna?

To vprašanje je pravzaprav odveč, če pomislimo, da imajo že vsi drugi stanovi zbornice in da je tudi iz kmetijskih vrst klic po zbornici čedalje glasnejši. Seveda s tem še ni rečeno, da je potrebna prav taka zbornica, kakršno imajo drugi stanovi. Gre pač predvsem za ustanovo, ki bo uspešno zastopala kmetijske interese, pa naj se imenuje zbornica ali kako drugače.

Če se ozremo po svetu, vidimo, da imajo n. pr. v Nemčiji, Italiji, Franciji in drugje zbornice, ki pa si niso povsem enake, drugod zopet imajo kmetijske svete, ki so tudi nekake zbornice, saj vrše nalogo zbornic, čeprav njihov ustroj ni demokratičen, in končno opazimo tudi povsem prostovoljne organizacije, kakor kmetijska društva, kmetske zveze in podobno. Zanimivo je, da uspešnost dela ni odvisna od ustroja in pravnega značaja kmetijskega stanovskega združenja, temveč od prilagoditve dotičnim razmeram, še bolj od večje ali manjše sposobnosti vodstva, najbolj pa seveda od stanovske in strokovne zrelosti kmeta. Samo tako je razumljivo, da dosega n. pr. navadno društvo »Bauernbund« v Švici večje uspehe kakor marsikatera kmetijska zbornica v Franciji, saj jih kljub 15 letnemu obstoju zakona o kmetijskih zbornicah niti polovico še ni pričelo delovati.

Čedalje večja revščina našega kmetijstva, ki izvira vsaj deloma tudi od zapostavljenosti, odnosno od pomanjkanja avtoritativnega in energičnega kmetijskega stanovskega zastopstva, narekuje kmetu klic po zbornici. Bolj kakor marsikje drugje, lahko tu rečemo: ljudski glas — božji glas.

Seveda pa ne smemo prezreti, da se mnogo kmetov komaj zaveda, kaj je zbornica; hočejo pač pomoč v stiski, ki naj jo nudi kmetijska zbornica. Če bi se namreč dovolj jasno zavedali, kaj hočejo, pravzaprav kaj bi jim moglo pomagati, bi sledili Švicarjem ali našim obrtnikom in trgovcem, ki imajo strumna in zato vplivna prostovoljna združenja. Celó tako daleč smo, da niti od kmetskih prijateljev (nekmetov) ustanovljene kmetske organizacije ne morejo, pripraviti večjega števila kmetov do tega, da bi pristopili in jih v svojo korist vodili.

Stanovska zavest in solidarnost našega kmeta torej ne vzbuja najboljših upov za kmetijsko zbornico.

Zakaj še nimamo kmetijske zbornice?

Na to vprašanje ni zadovoljivega odgovora, čeprav je razlogov cela vrsta. Prav dejstvo, da kljub nujni potrebi še nimamo zbornice, dokazuje, da jo bo treba priboriti. Resnici na ljubo moramo priznati, da poklicni činitelji skoraj 15 let opozarjajo na potrebo kmetijske zbornice. Tako smo opazili, da je bivša SKS že leta 1922. sestavila načrt za tako zbornico in opetovano zahtevala njeno ustanovitev. Njej so sledile s številnimi resolucijami Kmetijska družba, Kmet-ska zveza, Zveza kmetskih fantov in deklet in v zadnjem času tudi Zveza absolutov kmetijskih šol ter številne druge organizacije. Celó kmetijsko ministrstvo je sestavilo zakonski načrt za kmetijske zbornice in ga poslalo interesiranim organizacijam v izjavo.

Če kljub temu naš kmet še nima svoje zbornice, bo vzrok po vsej priliki ta, ker še ni pokazal dovolj zrelosti z ustvaritvijo prostovoljne organizacije, ki

bi bila dovolj močna in samo stanovsko usmerjena, da bi mu priborila poleg drugih pravic tudi zbornico. Značilno za stanovsko zavest in udarnost našega kmeta je prav dejstvo, da so ustanovili in tudi vodili kmetijske organizacije, kakor n. pr. Kmetijsko družbo, razne kmetske zveze, Zvezo agrarnih interesentov ljudje, ki so sicer prišli iz kmetskih vrst, a so bili po poklicu duhovniki, advokati, uradniki, profesorji, geometri i. t. d., samo kmetje ne. Šele Zvezo kmetskih fantov in deklet in Zvezo absolventov kmetijskih šol vodijo v zadnjih par letih interesenti, torej kmetje od pluga in motike. Menda je to dokaz, da je šele mlajša, oziroma najmlajša kmetska generacija zrela za samostojen nastop in popolno depolitizacijo kmetijskih organizacij. Ta razvoj je toliko bolj važen in razveseljiv, v kolikor so merodajni krogi opetovano izrazili svoj dvom, ali bi kmetijske zbornice dosegle svoj namen, t. j. ali bi jih kmetje sami znali dobro voditi, predvsem pa obvarovati političnih vplivov.

Od mlade generacije torej lahko pričakujemo, da bo pokazala potrebno stanovsko zavest in dovolj borbenosti za priboritev kmetijske zbornice.

Kakšne naloge naj ima kmetijska zbornica?

Glede tega vprašanja so mnenja dokaj različna. Kmetje bi radi imeli tako zbornico, ki bi sestavljala kmetijske zakone, trgovske pogodbe, prometne in carinske tarife, določala cene, vrhu tega pa tudi dobavljala cenene potrebščine, vnovčevala pridelke in jih zavarovala zoper požar, točo i. t. d.

Strokovni krogi se omejujejo na delokrog, ki odgovarja pravemu namenu zbornic in možnostim, torej na zastopanje kmetijskih interesov, sestavljanje statistike, sodelovanje pri reševanju agrarnih vprašanj in podobno, češ da vsaj za začetek to popolnoma zadostuje.

Inozemske zbornice tudi nimajo povsem enakega delokroga, vendar so skušnje pokazale, da je njihovo delo toliko uspešnejše, kolikor ožji delokrog imajo, t. j. v kolikor se pečajo samo z zborničnimi posli kot takimi.

Pri nas bo vsaj v začetku, dokler se bodo šele preiskovali voditelji in sodelavci, treba delokrog primerno omejiti na glavne posle zbornic, ki so predvsem:

- a) zastopanje kmetijskih interesov pred oblastmi in drugod;
- b) sodelovanje v interesu kmetijstva pri sestavljanju gospodarskih zakonov in naredb, sestavljanju carinskih in prometnih tarif, sklepanju trgovskih pogodb s tujimi državami;
- c) poučevanje gospodarskih razmer in razvoja ter sestavljanje kmetijske statistike;
- č) pospeševanje kmetijstva s širjenjem kmetske prosvete in pospeševanjem gospodarstva, v obliki nasvetov in pouka.

Približno tak je tudi delokrog drugih zbornic in bodo kmetje lahko zadovoljni, če ga bo kmetijska zbornica vršila v polni meri.

Zahteve, oziroma pričakovanja, ki jih dan na dan čitamo v kmetskem časopisju, namreč da bo zbornica kar na mah odpravila vse križe in težave z izločitvijo prekupcev in okupacijo tržišč, oziroma določanjem cen za pridelke in potrebščine, pa ne presegajo samo okvira zborničnega delokroga, saj ta je lahko tudi zelo širok, temveč presegajo predvsem praktične možnosti. Poslov, ki zahtevajo stotine milijonov kapitala, strumne gospodarske discipline kmetov in odločujočega vpliva na svetovne trge, ne obvlada niti posamezna država, kaj šele zbornica. Pač bo pa lahko zbornica izdatno pomagala kmetijstvu s priobčevanjem statistike, zlasti rentabilitetne, z informiranjem pristojnih obla-

stev, z intervencijami v prid kmetijstvu, z vzgajanjem kmetskega naraščaja v agrarno političnih vprašanjih i. t. d.

Kakšen naj bo ustroj kmetijske zbornice?

To vprašanje je najvažnejše, saj je od ustroja zbornice največ odvisno, kakšno bo ali ne bo njeno delo. Zaradi tega so mnenja glede ustroja zelo različna. Nekateri so za obvezno, drugi za neobvezno članstvo, nekateri priznavajo članstvo samo stoočnim kmetom, drugi tudi kmetijskim strokovnjakom in vsem plačevalcem zemljarine, nekateri so za centralistični, drugi za federativen ustroj, nekateri za neposredne, drugi za posredne volitve; nekateri za tajne, drugi za javne volitve, nekateri za financiranje iz obveznih prispevkov članstva, drugi za vzdrževanje iz javnih proračunov i. t. d. Kakor vidimo, je cela vrsta važnih vprašanj, ki jih bo treba zadovoljivo rešiti, če bomo hoteli imeti dobro zbornico.

Glede članstva je treba reči, da bo moralo biti na vsak način obvezno, da se sicer ne bi dogajalo zbornici tako kakor drugim kmetijskim organizacijam, ki imajo dostikrat samo toliko in takih članov, kolikor in kakršnih našenejo vanje politične stranke.

Člani bodo morali biti predvsem pravi kmetje, ki plačujejo zemljarino in ki se poklicno bavijo samo s kmetijstvom, pa tudi poklicni kmetijski strokovnjaki, dočim bi se dalo o kmetijskih delavcih in o zemljiških posestnikih drugih poklicev govoriti. Ako bi naj bila zbornica stanovska organizacija, tedaj bi spadali vanjo tudi kmetijski delavci, ako bi bila strokovna, tedaj bi zemljiških posestnikov iz drugih poklicev skoraj ne smeli izljučiti. Menda bo vsaj za začetek najbolje, če bodo člani samo pravi kmetje in poklicni kmetijski strokovnjaki, ker bo tako zajamčeno, da se ne bodo mogli uveljaviti v zbornici postranski vplivi in da bo tudi intelektualni nivo dovolj visok, zlasti v krajih velike nepismenosti. Morda bo primerno, če bo prišel na vsak odsek en strokovnjak kot ekspert, če že ne kot polnopraven član.

Volitve bodo morale biti posredne, tako da bo n. pr. vsaki sodni ali vsaj politični srez volil enega odbornika. Take volitve ne bodo niti drage niti zamudne, kmetje pa bodo lahko postavili kandidate, ki jih poznajo in jim zaupajo. Strokovnjaki pa bi volili sami svoje kandidate neposredno, ker se pač poznajo, saj jih je manj kakor kmetov v eni občini. Če pa bi bile poleg banovinskih tudi sreske zbornice kot vmesne stopnje, tedaj pa bi se naj volilo v sreske po občinah, v banovinske pa bi sreske poslale delegate izmed svojih odbornikov.

Teritorialno in vertikalno bi bila organizacija zbornic morda najbolj uspešna, če bi bile zbornice organizirane po gospodarskih rajonih, ki bi se po možnosti krili z banovinskimi mejami. Tako bi imeli v državi kakih 6 do 8 zbornic. Te zbornice bi si lahko ustanovile zvezo ali osrednje tajništvo po vzoru delavskih zbornic. Mnogi predlagajo poleg banovinskih tudi sreske zbornice ali izpostave banovinskih zbornic, nekateri pa celo tudi občinske. Dočim bi sreske imele nekaj pomena, za občine zadoščajo popolnoma kmetijski odbori. Bolj primerni bi bili okrožni odbori ali izpostave, ki bi obsegali posamezne gospodarske rajone, kakor n. pr. vinorodnega, živinorejskega, poljedelskega. Glede na zemljepisno-prometne razmere bi bilo morda najbolje, če bi kombinirali tako, da bi ustanovili v Sloveniji 3 do 5 edinic (gorenjsko, dolensko, notranjsko, posavsko-haloško, savinjsko-pohorsko, prekmursko-prleško). Ne smemo prezreti, da željam posameznika ali posamezne občine po neposrednem sodelovanju kljub še tako »avtonomistični« organizaciji največkrat ni možno ustreči, ker spadajo v delokrog zbornice le skupna agrarno-politična vprašanja,

odnosno ker bi se aparat preveč podražil in kompliciral. Zato naj rešujejo občinske in sreske kmetijske zadeve kmetijski odbori, ki pa bi lahko služili zbornici kot informativni organi.

Notranji ustroj zbornice bi morda najbolj odgovarjal potrebam, če bi sreski zastopniki tvorili zbornični svet. Svet bi izvolil iz svoje srede odseke, kakor živinorejskega, poljedelskega, vinarsko-sadjarskega, gozdarskega, gospodarskega. Predsedniki odsekov bi tvorili odbor, ki bi s pomočjo tajništva vršil tekoče posle. Seveda bi moral svet izvoliti izmed svojih članov tudi predsednika in podpredsednika.

Preostane zadnje, a v resnici najvažnejše vprašanje, namreč vprašanje finansiranja zbornic. V tem pogledu so mnenja deljena. Prevdarnejši predlagajo, naj se finansira zbornica z dokladami na kmetijske davščine, naivnejši pa zahtevajo, naj jih finansira država, češ da je kmet že tako dovolj obubožan. Kakor je glede članstva jasno, da bo zbornica močna le, če bodo vsi kmetje njeni člani, torej če bo članstvo obvezno, tako je tudi izven dvoma, da bo zbornica neodvisna le, če jo bodo kmetje sami vzdrževali z neposrednimi dajatvami. Niti »meščaskih« zbornic ne vzdržuje država, čeprav jo vladajo meščani že desetletja. Sicer bi pa pokazali kmetje samo svojo nezrelost, če bi prepustili vladam, ki so vsaj po večini sestavljene iz meščanstva, da bi odločale o usodi njihovih zbornic. Riskirali bi, da bi se jim uresničeval pregovor: »osel, žri — ali pogini«. Pa tudi k utrditvi stanovske samozavesti bi to ne doprineslo. Sicer pa nam primer »zbornice« Kmetijske družbe kaže, kako usodo doživljajo organizacije, ki so navezane na podpore.

Kakor se finansirajo trgovske, industrijske, obrtniške zbornice iz doklad na neposredne davke, ki jih plačujejo ti stanovi, tako se bodo mogle in morale vzdrževati tudi kmetijske zbornice iz doklad na neposredne davke, ki jih plačuje kmet. In tak davek je pravzaprav samo zemljarina, ki znaša n. pr. v Sloveniji okrog 30 milijonov dinarjev na leto, dočim plačajo obrt, trgovina in industrija okrog 50 milijonov dinarjev neposrednih davkov.

Proračun za kmetijsko zbornico bi moral znašati vsaj poldrug milijon, če bi hoteli, da bi zbornica vsaj kolikortoliko uspešno delovala — saj znaša proračun trgovsko-obrtno-industrijske zbornice tri milijone, delavske zbornice pa čez dva milijona. Za kritje takega proračuna bi morali naložiti 5 % doklado na zemljarino, dočim znaša n. pr. za trgovsko-obrtno-industrijsko zbornico doklada 8 %. Če pa bi hoteli kmetje tudi tu še bolj štediti, tedaj bi se morali pač pripraviti na enake posledice kakor jih doživljajo drugod po pregovoru: »brez muje se čevelj ne obuže.«

Kmetske zbornice

Vlado Kreft

Klic po kmetskih zbornicah postaja vedno močnejši. In ne neupravičeno! Že, če pogledamo zdravniško, odvetniško, notarsko zbornico, zbornico TOI, posebno pa še delavsko, se vprašamo, kako je sploh možno, da v državi, kjer se prav često povdarja večinski odstotek kmetskega prebivalstva, še ni kmetske zbornice. Razlogov za opravičilo te zakasnitve ni. Odveč bi bilo dokazovanje s katere koli strani, da je še do danes ni bilo možno oživeti radi tega ali onega vzroka. Le nezanimanju slovenskih, hrvatskih in srbskih javnih in odločujočih delavcev za to vprašanje je pripisati, da je kmet še po 17. letu osvobojenja brez stanovskega zastopstva. Trdno sem tudi prepričan, da kmetskih zbornic še ne

bo kmalu, ker pri nas pač ni časa za stanovsko-gospodarska vprašanja, ki so vsa podrejena potrebam dnevne politike. Končno pa nas le lahko preseneti kakšna vlada z odlokom o ustanovitvi kmetijskih zbornic, pa ne iz stanovsko-gospodarske potrebe, nego radi prestiža vladajočega režima in zastopnikov strankarskih skupin v njem nad ostalimi strankami.

Naloga kmetijske zbornice je označena z besedami: zbornica mora biti braniteljica interesov *celotnega* kmetijskega stanu. Zakon ji mora nuditi možnost, da bo lahko regulirala zadeve, ki se tičejo kmetijskega stanu. Brez te pravice so zbornice odveč, ker bi bile institucije debat in sestavljanja spomenic. Lep primer za to so vsakoletne resolucije Kmetijske družbe, ki jih na odločujočih mestih zelo malo upoštevajo.

Iz kmetiko-gospodarskega vidika je naša država zelo raznolika, torej so tudi interesi v posameznih pokrajinah različni, kar se bo moralo pri določanju delokroga kmetijske zbornice uvaževati. V kmetijskih zbornicah morajo biti zastopani vsi poklici kmetijskega stanu, poleg posestnika, viničarji, poljski delavci in kmetška služinčad — z oddelki. Mogoče bi bilo tudi za kmetijskega obrtnika-rokodelca boljše, da ima zastopstvo v kmetijski zbornici, kakor v trgovsko-obrtni-industrijski. S tem bi bil tudi kmetijski stan v celoti zastopan v kmetijski zbornici. (Glej moj članek v letošnji junijski številki »Grude«.) Kmetijski obrtnik-rokodelce, največkrat mali posestnik, ima v marsičem drugačne zahteve in potrebe, kakor oni v mestih in večjih trgih.

Volilna pravica mora biti splošna, enaka, neposredna in tajna. Aktivna volina pravica s polnoletnostjo, pasivna s 25. letom, kakor za občinske odbornike. Aktivno in pasivno volilno pravico ima vsakdo, ki mu je *poedini* kmetijski poklic življenjska eksistenca in se udejstvuje *sam* kot delavec. Torej veleposestniki, graščaki, gostilničarji in trgovci-posestniki, ne bi imeli volilne pravice. Vsak politični srez naj bi volil 2—4 zastopnike (po velikosti sreza) s parolo: *Pošten in dober gospodar, človek širokih obzorij, v kmetisko zbornico!* Kandidatne liste naj bi bile sreske in bi morale imeti vsaj 10% podpisov volilnih upravičencev v srezu, da bi se tako preprečilo preveliko število kandidatih list. Izvoljeni bi bili oni, ki so dobili največje število glasov v srezu. V primeru, da je vložena samo ena kandidatna lista, volitve odpadejo. Volišča naj bi bila na sedežih občin, predsedniki volišč in volilne komisije pa župani z dvema občinskima odbornikoma in po enem zastopniku vsake kandidatne liste. Predsednikov in članov volilne komisije *ne imenuje sresko načelstvo*, temveč morajo biti ta mesta že z zakonom zajamčena. (Predsednik ali njegov namestnik, prvi in drugi odbornik ali tretji in četrti, če sta prvi in drugi zadržana.)

Izvoljeni zastopniki, katerih mandat mora trajati vsaj pet let, da se s tem prepreči neugodno izmenjavanje zastopnikov, ki vedno le ruši ugled ustanove in ovira konstruktivno delo, se po izvršenih volitvah takoj sestanejo in izvolijo predsedstvo za dobo enega leta, katerega naloga je potem, da za vsako zasedanje sestavi potrebno gradivo. Kmetijske zbornice se sestajajo po potrebi, najmanj pa dvakrat v letu: spomladansko zasedanje pred pričetkom poljskega dela in jesensko pa po opravljenem delu. Predsedniki vseh zbornic v državi tvorijo vrhovni svet s sedežem v Beogradu, ki ga mora vsaka vlada upoštevati pri izdajanju uredb, pravilnikov in zakonov, tičočih se kmetijskega stanu, prav tako pa mora vlada pozvati vrhovni svet, da imenuje iz svoje srede enega člana, kot člana delegacije pri trgovskih pogajanjih s katerokoli drugo državo. Isto velja za banovino, ki mora upoštevati predloge svoje kmetijske zbornice.

Zakon o kmetijskih zbornicah jim mora zajamčiti neovirano delo in kmetijske zbornice se ne morejo pred pretekom po zakonu določene dobe razpustiti, prav tako pa ne sme zakon dovoljevati, da bi vlada imela pravico razrešitve

predsednika in celotnega odbora kmetске zbornice in do imenovanja novega, to pa iz razloga, ker bi potem vladajoče politične skupine vedno iskale možnosti, da pridejo na čelo kmetске zbornice ljudje iz njihovih vrst.

Politične stranke bi morale biti toliko uvidevne, da se v volitve zastopnikov kmetских zbornic ne bi vmešavale in prepustile kmetskemu stanu, da sam sestavlja kandidatne liste. Če bodo voditelji strank to načelo upoštevali, sem skoraj prepričan, da boste v malokaterem srezu postavljeni dve kandidatni listi.

Nanizal sem glavne misli, ki so sicer nepopolne, vendar se bo iz teh in vseh ostalih podanih mnenj lahko sestavil osnutek, ki bo lahko služil za osnovo zakona o kmetских zbornicah.

Kmetске zbornice

Ing. I. Jelačin

Zdi se mi popolnoma odveč, odgovarjati na vprašanje, če je kmetška zbornica potrebna, ker to ni več nerešena zadeva. Sleherni kmetovalec ne samo ve, ampak danes bolj kot kadarkoli prej tudi občuti, da ni enakopraven član družbe, čeprav to ni nikjer napisano in čeprav se v donečih besedah vedno povdarja važnost najštevilnejšega stanu. Če bi mogel pogledati v dušo najhujšemu nasprotniku kmetских zbornic, ki z vso prepričevalnostjo dokazuje, da le te niso potrebne, bi gotovo našel vsaj nekoliko objektivnega priznanja, da ima kmetški stan prav tako pravico, zastopati in braniti svoje življenjske interese, kot jih ima vsak drugi.

Marsikdo bo mislil, da je še nešteto ovir, ki preprečujejo, da ni prišlo do sedaj do ustanovitve kmetских zbornic. Po mojem mnenju je pa tu le ena velika ovira in sicer interesi organiziranega kapitala. Vse drugo smatram sicer za stvari, ki ustanovitev otežujejo, vendar so to le malenkosti, ki so lahko premostljive.

Naloga kmetске zbornice so velike in težke. V glavnem obstojata dva naziranja in sicer prvo, ki daje tem zbornicam samo nalogo stanovskega zastopstva in drugo, ki je širše, da naj poleg tega prevzamejo zbornice tudi nalogo strokovnega pospeševanja celotnega kmetijstva. Pristaš sem prvega, ožjega naziranja, kar se bo mogoče marsikomu zdelo čudno. Nalogo stanovskega zastopstva si pa seveda ne predstavljamo na ta način, da se bo to najvišje kmetško zastopstvo pokazalo javnosti le ob kakih svečanostih, temveč se bo moralo stalno in odločno boriti ne samo, da ohrani svojemu stanu sedanjí položaj, temveč da mu pribori že izgubljene kmetске pravice. Ta naloga pa nikakor ne bo lahka, posebno če pomislimo, da pridobljenih privilegijev ne bo nihče rad in prostovoljno vračal. Kmetška zbornica bo morala svoj vpliv uveljavljati pri reševanju vseh gospodarskih zadev, ki bodo imele prav neposredno ali posredno zvezo s kmetским gospodarstvom in bo tako po določenem načrtu postavila bazo naši agrarni politiki, jo ustvarila in vodila. Če bi razen tega prevzela tudi skrb za splošno pospeševanje kmetijstva, obstoja možnost, da ba lahko slednjemu posvečala večjo pažnjo na račun glavne naloge, kar bi bilo popolnoma napačno. Pozabiti ne smemo, da bi nasprotniki kmetских zbornic gotovo porabili vsa sredstva, da bi njeno udejstvovanje okrenili na ta stranski tir. Zakaj bi sama na lastno škodo slabšala položaj in dajala nasprotniku prilike za njegovo utrditev! Poleg tega bi se uvedel za pospeševanje kmetijstva dvotiren sistem, kar bi gotovo rodilo zle posledice. Idealno bi gotovo bilo,

da bi kmetška zbornica poleg stanovskega zastopstva — in s tem v zvezi vodstva agrarne politike — prevzela tudi celotno pospeševanje, vendar to praktično v doglednem času še ne bo izvedljivo. Če bi se pa bavila le z delnim pospeševanjem, bi pa to bilo za njo le nepotrebno breme. Pa še nekaj! Če hoče biti kmetška zbornica v borbi enako vredna drugim stanovskim predstavnicam, mora imeti njim enak prožen aparat, ker bi bila sicer okorna in za borbo manj vredna. Ko si bo enkrat svoj položaj že utrdila in si priborila položaj, kakršen ji pripada, potem bo pač lahko mislila tudi na razširjenje svojega delokroga. Za enkrat pa mislim, da je najboljšo, omejiti naloge na najmanjšo mero, postaviti si v programu le par najvažnejših točk, katere je pa treba z vso doslednostjo in do skrajnosti izvesti. Ko bo prvi tir popolnoma zgrajen, naj se pristopi šele k delu drugega, ne pa začeti oboja naenkrat, dovršiti pa nobenega. Na žalost se pri nas v največ slučajih ravna po drugem primeru in se marsikaj začne, dokonča pa bore malo.

Delo kmetške zbornice bo uspešno le tedaj, če bo v svojem poslovanju dovolj samostojna in neodvisna. Državna odnosno banovinska oblast bo imela gotovo nadzor nad poslovanjem kmetške zbornice, vendar ta nadoblast ne bi smela biti tako dalekosežna, da bi zbornica čutila kako odvisnost. Ker bo morala zbornica z vso odločnostjo zastopati kmetške interese, je važno, kdo bo lahko voljen kot delegat v zbornični zbor. Kot pravilo bi moralo veljati, da za zborničnega delegata ne more biti izvoljena oseba, ki ima pravico glasovanja tudi v kako drugo zbornico. Važno je to radi tega, da bodo funkcijonarji zbornice res samo kmetje in ne morda podeželski trgovci ali obrtniki, ki imajo vedno dvojne interese, kar se jim seveda ne more zameriti. Ker je potrebno, da bo imela zbornica čim tesnejšo vez s celotnim članstvom in da bo vedno točno informirana o vseh gospodarskih zadevah, bo morala imeti svoje zaupnike po vseh občinah. Vsled tega bi bilo najumestneje, da si volilni upravičenci izvolijo svoj občinski kmetški odbor, ki bi imel nalogo po intencijah zbornice in po lastni inicijativi, zbirati gradivo za zbornično obravnavanje. Odposlanci teh občinskih kmetških odborov bi tvorili sreski kmetijski odbor, kakršen obstoja že po zakonu o pospeševanju kmetijstva, vendar bi svoje delo usmeril v agrarno politično udejstvovanje in ne toliko v kmetijsko pospeševalno. Delegati teh odborov bi tvorili zbornično skupščino. Poleg teh voljenih delegatov bi poslale v skupščino svoje odposlance centralne kmetijske zadruge, društva in druga združenja, ki bi imela svoj delokrog na celnem področju zbornice. V lokalnih odborih bi pa poleg voljenih članov bili odposlanci kmetijskih združenj na teritoriju sreza odnosno občine.

Za najvažnejši predpogoj uspešnega poslovanja kmetške zbornice je treba smatrati zadostna in sigurna denarna sredstva. Glavni doprinos bodo morali tvoriti prispevki članov samih in sicer sorazmerno po velikosti posestva, ker bodo pač oni imeli največji interes in tudi koristi od svojega zastopstva. Ugovarjalo se bo temu, češ da so težki časi, bremena že prevelika itd., vendar temu ni pomoči. Če se najde za vse drugo, se mora najti tudi za to najvažnejše. Z gotovim deležem bo prispevala k proračunu zbornice tudi država odnosno banovina, vendar mora biti kmetška zbornica tudi v tem pogledu čim bolj samostojna. Če bo finančno popolnoma odvisna od oblasti, bo gotovo tudi vse delo več ali manj odvisno in ne bo tiste prožnosti in zadostnega poleta v poslovanju kot jo zahtevajo njene naloge. Ker pa nova obremenitev v današnjih časih ne bo smela biti preobčutna, se tudi ne bo dalo zbrati toliko sredstev, da bi mogla zbornica izvesti svoj širši program. To je tudi eden izmed vzrokov, da naj zbornica za enkrat osvoji ožji program stanovskega zastopstva, ker bi za uspešno pospeševanje kmetijstva ne imela dovoljnih sredstev.

Kmetske zbornice

Zahteva po kmetski zbornici je stara! Čim se je začel kmetski stan zavedati svojih pravic in moči, se je pojavila zahteva po organizaciji, ustanovi, ki bi ščitila njegove interese. V raznih resolucijah, peticijah, člankih itd. je dal kmet izraza tej svoji zahtevi. Kmetske organizacije tudi tu niso zaostajale, marveč prednjačile, vsem na čelu pa naš kmetski tisk. »Gruda« je že opetovano razpravljala o kmetski zbornici in njenih nalogah ter zahtevala, da se ta upravičena želja uresniči. Na aktualnosti to vprašanje ni nikoli zgubilo in tudi ne bo, dokler se naša zahteva ne izpolni. In tudi potem, ko bomo imeli že svojo zbornico, je ne bomo spustili iz vida, marveč budno pazili nanjo, da bo izpolnila nade, ki jih v njo stavimo.

Anketo o kmetski zbornici sem priredil v namenu, da pride bolj do veljave mišljenje in naziranje posameznikov o tem važnem vprašanju. Žal sem si izbral neugoden čas, ko so ljudje preobloženi s poljskim delom in ni časa za razpravljanje o še tako važnih problemih. Nekoliko trpi številčno radi tega rezultat ankete, vendar došli odgovori so po svoji kvaliteti vsega vpoštevanja vredni in vsem tovarišem, ki so se odzvali mojemu vabilu, se iskreno zahvaljujem za njihov trud.

V anketi sem stavil sledeča vprašanja:

1. Ali je K. Z. (Kmetska zbornica) potrebna?
2. Kakšne ovire so bile, da ni prišlo do sedaj do ustanovitve K. Z.?
3. Kakšne naloge naj ima K. Z.?
4. Kakšen naj bo ustroj K. Z.?

Nekateri tovariši so na ta vprašanja tako obširno in izčrpno odgovorili, da sem njihove odgovore uvrstil kot posebne članke spredaj; tem tovarišem se še posebno zahvaljujem za njihovo požrtvovalno sodelovanje.

Zanimivo je, da so se nekateri tovariši posluževali izraza »kmetska«, drugi zopet »kmetijska« zbornica; s tem so hoteli — vsaj nekateri — že v naslovu, izraziti funkcijo te ustanove, ker ta razlika ni pravopisna kot n. pr. »kmetska« in »kmečka«, marveč vsebinska. Izraz »kmetski« pomeni stanovsko opredelitev (n. pr. kmetska mati v nasprotju z meščansko, delavsko itd.), »kmetijski« pa strokovni izraz (n. pr. »kmetijski« proizvodi v nasprotju z industrijskimi ali »kmetijska« zadruga, to je zadruga, ki se bavi z v kmetijsko stroko spadajočimi posli, dočim označuje »kmetska« zadruga tako združeno ustanovo, katere članstvo obstoja iz kmetov, ali »kmetska« šola, to je šola na kmetih in »kmetijska« šola, to je učni zavod, na katerem se poučujejo v kmetijsko stroko spadajoči predmeti).

Urednik.

O d g o v o r i

LOJZE AVSEC IZ BERIČEVEGA:

1. Kmetske zbornice so potrebne; o tem danes ni več spora.

2. Ovire so bile dvojne vrste:

a) nezavednost kmetskega stanu, iz tega izvirajoče pomanjkanje solidarnosti in njegova razdvojenost. Posledica tega je bila, da se je nahajala politična moč in oblast v rokah ljudi, katerim močan, stanovsko organiziran in samostojen kmetski stan ni hodil v račun;

b) politične razmere, ki onemogočajo ustanovitev nadstrankarske stanovske organi-

zacije, v kateri bi bila sedanja strankarska politika izločena.

3. Predvsem je naloga kmetskih zbornic zastopanje stanovskih koristi kmetskega stanu. Tej nalogi so podrejene ostale specijelne grane, kakor kmetijsko-strokovne in slične.

4. Kmetske zbornice naj bodo obvezne samoupravne organizacije vseh pravih kmetskevalcev, organizirane na temelju občin in banovin ter združene v državno zvezo banovinskih kmetskih zbornic. Pri tem je paziti, da ostanejo banovinske kmetske zbornice popolnoma samostojne v izvrševanju poslov svojega delokroga.

JOZE DANEV IZ GABERJA:

1. Kmetška zbornica je potrebna bolj kot vsaka druga zbornica, saj je kmetški stan v naši državi najštevilnejši.

2. Da ni prišlo dosedaj do ustanovitve K. Z., je kriva predvsem politična razcepljenost kmetškega stanu, ki je rodila neslogo in vcepila nezaupanje v lastno moč.

Kmetško mladinske organizacije so poklicane, da delujejo predvsem za slogo in napredek kmetškega naroda in pripravljajo temelje bodoči K. Z.

3. Kmetška zbornica ima nalogo, ščititi kmetškega človeka gospodarsko in duhovno. Predvsem gospodarsko, kjer naj bo kot ustanova skupne volje naše vasi vez med zakonodajalcem in kmetom kot prodajalcem svojih produktov. Tu naj se zaščitijo predvsem mali kmet, ki postaja mnogokrat radi nevednosti žrtev tujih ali domačih trgovcev in prekupčevalcev.

Kmetški naraščaj, ki ne more obiskovati strokovnih šol, naj bi se strokovno izobraževal v kmetijskih nadaljevalnih šolah, ki bi morale obstojati v vsaki občini oziroma na sedežu narodnih šol in bi bile obvezne za ves kmetški naraščaj.

Kot važen predmet kmetškega gospodarstva naj bi se tudi obravnavalo združništvo.

Kmetška zbornica naj bi skrbela za čim večjo izobrazbo in napredek kmetškega naraščaja.

4. Ustroj K. Z. naj bi bil sledeč:

Sedež zbornice naj bi bil na sedežu bananinev. V zbornico naj se izvolijo kmetški zastopniki iz vsake občine (ali sreza); vsi ti bi tvorili upravni odbor K. Z. Ta naj bi reševal vsa vprašanja o potrebah našega podeželja.

Na sedežih sreskih načelstev naj se ustanovijo »Kmetška združenja« po vzorcu obrtnih ali trgovskih združenj.

K sodelovanju za uresničenje te velike zamisli, za ustvaritev K. Z., je poklicana vsa organizirana kmetška mladina in njeni voditelji.

KARL DROFENIK IZ ROG. SLATINE:

1. Kmetška zbornica z vplivom na kmetško zakonodajo, prosveto, združništvo itd. bi bila zelo potrebna in tudi koristna.

2. Da še ni prišlo pri nas do ustanovitve Kmetških zbornic, je krivda na eni strani naša lastna nezavednost, ko v dobrih po-

vojnih časih nismo mislili, da bomo v tako kratkem času potrebovali svojo organizacijo, ki bi lahko vsaj delno zaščitila ali zavrla padanje cen naših pridelkov in s tem neizbežni gospodarski polom nas, kmetov, na drugi strani pa so zakrivili naši kmetko-politični voditelji, ki niso poznali kmetških razmer.

3. Naloga zbornic naj bi bile: predlaganje vseh v kmetijsko stroko spadajočih zakonov; posredovanje, da so cene naših pridelkov, v pravem razmerju s cenami industrijskih izdelkov; čuvanje kmetških interesov pri sklepanju meddržavnih trgovinskih pogodb; dajanje navodil in nasvetov, katere vrste kultur in kakšno množino naj gojimo, vpoštevaje potrebe in prodajno možnost domačega in tujega trga (ali konsumenta).

4. Ustroj zbornic naj bo stanovski, s posvetovalnim vplivom pravih, nesebičnih kmetijskih strokovnjakov.

Kar se števila zbornic v naši državi tiče, bi zadostovalo po mojem mnenju štiri do pet, kar bi tudi približno odgovarjalo raznolikosti življenjskih pogojev jugoslovanskega kmeta. Skupne centrale v Beogradu bi ne bilo treba, ker do soglasnosti z ozirom na različne potrebe pokrajin itak ne bi prišlo.

JANKO FURLAN IZ MARIBORA:

Nedvomno je K. Z. nujno potrebna in sicer že iz razloga, ker se vedno bolj uveljavlja skupinska ali masna opredelitev v pravcu stanovskih ali slojnih interesov, kakor to narekajo trenutne razmere in je z ozirom na gospodarsko zmedo povsem naravna in logična težnja.

Razumljivo, da išče ta težnja svojega predstavnika, svoj stanovski forum, ki naj bi bil glasnik skupnih kmetških interesov.

Kakšen naj bi bil ustroj K. Z.?

Pred vsem v smislu načela delitve dela, ker obstoja prav tukaj pestra kompozicija problemov, n. pr. strokovnost v širšem in ožjem pomenu (razne panoge), gospodarska politika (davki, carina itd.), združništvo, kultura (šolstvo itd.), statistika, zdravje...

Kakšne so bile ovire glede ustanovitve K. Z.?

Na to vprašanje bi se moglo odgovoriti zelo obširno, n. pr. glede boljšega prejšnjega socialnega stanja, glede idejne, politične i. dr. razcepljenosti, neumevanja pomena in

važnosti kmetijskega sloja v biološkem in duhovnem pogledu od strani njegovih predstavnikov, individualistično usmerjene miselnosti ljudstva itd. Povejmo pa zgoščeno takole: Za K. Z. niso še bili dani pogoji.

MARTIN GRUM IZ LOČ PRI POLJČANAH:

1. Kmetijska zbornica je zelo nujno potrebna. Nujna potreba K. Z. se čuti že vso povojno dobo, vendar žal do njene ustanovitve ne more priti.

2. Da ni prišlo še dosedaj do ustanovitve K. Z. so bile po mojem mnenju sledeče ovire:

Kmetijski stan, ki tvori v vsej naši domovini ogromno večino, je bil vedno neorganiziran; če pa je že bil organiziran, je bil organiziran tam, kjer so bili voditelji organizacije ljudje, ki niso strmeli za zboljšanjem kmetijskega položaja, temveč jim je bil važnejši njih osebni interes. Poedine kmetijsko-gospodarske organizacije, ki so jih vodili največ naši kmetijski šolanci ali kmetijski strokovnjaki, niso mogle v svojem delovanju priti tako daleč, da bi vcepile kmetu smisel za K. Z., ker je bil pač vsak kmet konzervativen in nezaupljiv za novotarije. Čim se je sprožila po tem ali onem misel za osnovanje K. Z. in se je nekoliko predočilo njen ustroj ter način njenega funkcioniranja, se je vsak prvič zbal stroškov, drugič so bili tudi taki, kateri so mislili, da se bo v K. Z., kot pri mnogih drugih organizacijah koristilo gospodi, a ne kmetu. Glavni vzrok, da ni prišlo do ustanovitve je pa sledeč: Vsi stanovi bodisi obrtniki, trgovci, industrijalci, delavci in drugi imajo svoje zbornice, ki zastopajo njih interese na račun kmetstva, ki zbornic nima. Čim bi tudi kmetje imeli svoje zbornice, bi lahko z njimi tvorili mogočno organizacijo za vnovčevanje svojih pridelkov ter bi pridelkom določevali cene. To bi škodovalo ostalim stanovom in zato se je pri onih, ki so že bili organizirani, vedno našel kdo, ki je ali s hujskanjem med kmeti ali z intervencijami na merodajnih mestih, ustanovitev Kmetijske zbornice preprečil. Ako bi se vsi kmetje zavedali izreka: »Sloga jači, nesloga tlači«, bi bilo do ustanovitve K. Z. že prišlo. Ker pa smo kmetje nesložni, doživljamo vedne izgube. Niso še vsi kmetje zreli za samostojnost in

so zato pač često igrača raznih skupin. O tem, kako se našega kmeta izrablja politično, tu ne bom govoril, pripomnim pa, da je tudi politika ona, ki je ustanovitev K. Z. ovirala, če ne celo preprečila.

3. Naloga K. Z. so predvsem gospodarskega značaja. Kmetijske zbornice bodo edine pravilne zastopnice kmetijskih interesov in kot take, bodo edine zasledovale pota za zboljšanje kmetijskega gospodarstva. K. Z. naj ob vseh prilikah določajo cene kmetijskim pridelkom, dalje naj nudijo našemu kmetu cenejše industrijsko blago, ki mu je potrebno pri gospodarstvu. Kmetijske zbornice naj skrbijo, da se na merodajnih mestih doseže, da se razne takse na kmetijsko blago ukinejo in da naše sosednje države, naše odjemalke, dovolijo carine prost uvoz kmetijskih pridelkov.

4. Kmetijske zbornice naj bi imele tri stopnje. Najvišja stopnja naj bi bila banovinska, potem bi sledila sreska in končno občinska. Banovinska zveza — ali kakor bi jo pač imenovali, naj bi imela nalogo, vršiti dela širokega značaja n. pr. braniti interese kmetov pri državnih oblastih in v naši zunanji ter notranji trgovini; sreske naj bi organizirale nakup raznega poljskega blaga po srezih s pomočjo občinskih in občinske naj bi bile pomočnice sreskih zvez.

Vsak kmet bi po zakonu o K. Z. moral biti član in dolžan, plačevati članarino. Članarino naj bi se pobiralo po občinah in odvajalo najvišji zbornični instanci. Zbornica naj bi nudila kmetu predavanja in razne poučne liste ter knjige.

(Moji odgovori so z ozirom na moje skromno znanje dokaj slabi, vendar upam, dragi tovariš urednik, da so dokaz moje dobre volje, sodelovati pri rešitvi enega najbolj perečih vprašanj naše vasi).

TINE JANHAR IZ ZEJ:

1. Kmetijska zbornica je vsaj tako — če že ne bolj — potrebna kakor druge stanovske zbornice (industrijske, obrtne, trgovske, delavske, zdravniške itd.). Pač pa bi bile naravnost škodljive take »kmetijske« zbornice, katere bi bile kmetijske samo na zunaj — v resnici pa bi jih vodili oni, kateri imajo interes na razbitju in cepljenju kmetijskega stanu. V tem slučaju bi se namreč kmetijski stan samo po nepotrebnem zanašal (kakor se je

doslej) na svojo namišljeno predstavnico, s čemer bi se le zapravljala dragoceni čas in prizadejala nepopisna splošnogospodarska škoda!

2. Da ni že doslej prišlo do ustanovitve K. Z., je bila vzrok vprav zgoraj omenjena ovira. Če bi se namreč ustanovila K. Z., ki bi bila res kmetška, bi seveda kmetški stan v istem trenutku dobil odločilen vpliv na vse notranje kakor zunanje gospodarsko življenje — da ne omenjam tudi uvaževanja socialnih in kulturnih preosnov! To pa ne gre v račune onim, ki na debelo bogatijo na kožo kmetškega stanu s škodljivo carinsko politiko. Samo neorganizirano večino more obvladati enotna manjšina!

3. Glavna naloga K. Z. naj bi bila: proučevanje domače kakor tuje tržne konjunktore ter zbiranje statističnih podatkov v predvidenih potrebah posameznih proizvodov in njih kvalitete, in na podlagi tega vplivanje na kmetško proizvodnjo ter jo na ta način regulirati v okviru tržnih zahtev. Istotako naj K. Z. odločujoče sodeluje pri vseh trgovskih pogajanjih, sestavi in preuredbi uredb in zakonov, tičočih se kmetijstva ter sploh štiti koristi kmetijstva v vsem javnem življenju.

4. Članstvo v K. Z. naj bi bilo obvezno za vse kmetovalce, ki se v glavnem preživljajo od kmetijstva, za ostale pa naj bi bilo prostovoljno. Prispevki naj bi se odmerjali na podlagi katastrskega čistega donosa — vendar to šele, ko povprečna kmetška gospodarstva postanejo aktivna (dotlej naj K. Z. posredno vzdržujejo oni, ki so na račun neorganiziranega kmetškega stanu tudi v času svetovne gospodarske krize imeli sijajno konjunkturo). Odločujočo besedo v K. Z. naj imajo samo člani, ki se praktično udeležujejo in živijo na grudi kot kmetovalci — vsi drugi pa naj imajo le posvetovalno glas. besedo. Da se že v naprej izloči vsako koritarstvo v K. Z., naj se določijo prejemki uradništva v mejah, ki odgovarjajo njegovemu delu, odgovornosti in minimalni eksistenčni potrebi, ostalim funkcionarjem naj se povrnejo le dejanski stroški. Samo na ta način imamo jamstvo, da bodo v K. Z. delali le nesebični ter za splošni procvit prežeti res kmetški zastopniki.

ING. I. JELAČIN IZ LJUBLJANE:

(Njegovi odgovori so uvrščeni spredaj kot članek.)

VLADO KREFT IZ SV. JURIJA OB ŠČAVNICI:

(Njegovi odgovori so uvrščeni spredaj kot članek.)

JANEZ MAZI IZ ISKE VASI:

1. Kmetška zbornica je potrebna.

2. Ker nam do danes še ni bil stavljen predlog o ustanovitvi kmetške zbornice, se to ni zgodilo. Ovire za ustanovitev niso obstajale in ne obstajajo.

3. V prvi vrsti naj bi bila naloga K. Z., združiti vse okoliške občine, da bi se moglo započeti složno, skupno delo. Nadalje naj bi K. Z. organizirala različna preprotrebna predavanja kot n. pr. o sadjarstvu, kmetijstvu, higijeni itd. S takim delom bi se koristilo v splošnem vsem, kajti danes ni sredstev, da bi šel kmet na lastne stroške v tečaje, kateri so pa za razvoj kmetijstva velevažni in potrebni. K. Z. naj bi bila tudi nekaka ustanova, na katero bi se obrnil lahko vsakdo v slučaju potrebe; tudi bi K. Z. skrbela, da bi zatirala širjenje živalskih kug in drugih nalezljivih bolezn.

4. Vsaka občina naj bi imela v K. Z. po enega zastopnika, katerega naloga bi bila, da želje in prošnje svoje občine predloži K. Z. in jih tam utemeljuje in zastopa. Dolžnost vsake občine bi bila, da je v K. Z. včlanjena. Tudi bi bilo umestno, da bi bila K. Z. nekako razsodišče za eventuelne spore.

Po mojem mišljenju bi se z ustanovitvijo K. Z. doseglo složno in skupno delo vseh občin ter so odstranila vsa nasprotstva in mržnje, ki sedaj obstajajo, in občine bi bile tesno zvezane.

TONE MERSLAVIČ IZ SV. JURIJA OB J. Ž.:

1. Brezdvomno nam je kmetška zbornica potrebna, ker, če imajo drugi stanovi svoje zbornice, je jasno, da jo moramo imeti iz istih razlogov tudi mi.

2. Da pa iste še do sedaj nimamo, je deloma krivda v nas samih, ker nismo imeli oziroma še nimamo močne enotne stanovske organizacije, ki naj bi zahtevala to svojo prepotrebno ustanovo. Da pa nimamo stanovske organizacije, je krivda v tem, ker je v nas premalo razvita stanovska zavest in čut skupnosti. Ne smem reči, da je povsem samo naša krivda (saj v tej smeri smo pri-

čeli zadnje čase mi sami delati), temveč je to tudi krivda večine naših dosedanjih političnih vodnikov, ki so preračunljivo razbijali našo moč v korist svojo, strankino in drugih manjšinskih stanov, ki so tu prežali za lepo pobarvanimi kulisami. Jasno je, da nas oni, ki žele, oziroma hočejo živeti od naših žuljev, ne bodo vzgajali v pravcu duševne in gospodarske osamosvojitve, ne bodo ustvarjali našega blagostanja. To si moramo priboriti in urediti mi sami. Na kratko povedano, naša inteligenca oziroma šolanci — tudi izhajajoči iz kmetijskih hiš — (izjem je malo), nas v smeri stanovske skupnosti in osamosvojitve niso vzgajali, temveč samo kot njim služeč predmet v dosego njih namenov in koristi. Preko tega potegnimo črto, začnimo v drugo in sami!

3. Kmetijska zbornica naj ima nalogo, kmetijski stan zastopati v javnosti in pred oblastmi, varovati njegove koristi in pravice ter tako delati za gospodarski in kulturni napredek naše vasi.

4. Glede ustroja kmetijske zbornice smo mnogo že razpravljali absolventi kmetijskih šol na svojih sestankih in je tozadevni osnutek prineslo glasilo ZAKŠ »Brazda«, št. 4. in 5. t. l. Tu so iznešene osnovne misli načrta za kmetijsko zbornico, Gotovo je načrt v mnogih pogledih še pomanjkljiv, vendar ga pa kaže vsekakor prečitati in premotriti ter pripomniti svoje mnenje.

Pripominjam, da je točka o ustroju K. Z., tako obširna, da je ni moči v par stvkih rešiti, temveč treba stvar temeljito in vsestransko premisliti, pa tudi zapisati. Upam, da bo tudi v tem pogledu kdo izmed tovarišev bolj obširen in temeljit. Sicer sem pa pripravljen (ne željo tov. urednika in drugih), podati k točki 4 drugič svoje mnenje. Želim, da se vsi k temu delu pozvani tovariši in vsak, ki želi povedati svoje misli, udeleži tega našega razgovora.

IVAN NEMEC IZ SLOV. KONJIC:

1. Vprašanje zveni nekam nazadnjaško. Kmetijska zbornica je vendar temelj kmetovih teženj, je naravna pravica in naraven, nepisan zakon.

2. Največja ovira je bila pomanjkanje stanovske zavesti in spoštovanja samega sebe. Našo staro kmetijsko generacijo so izrabljale vse mogoče tuje ideje in njih vodniki — baš v cilju — kmet ostani kmet — v temi. Naša

mlajša generacija je boljša, dasi še velik del tava pod vplivom starih. Mlada generacija bo sigurno zmagala. Največja ovira je torej, da kmet nikdar ni zahteval zbornice. O zbornici so vpili samo razni nepoklicani — tisti, ki jim je bila trn v peti — zato se ni zbornica do sedaj ustanovila.

3. Vsa kmetijska zakonodaja, dalje načrti za tehniška, gospodarska in kulturna dela naj se izdelajo v kmetijski zbornici. Zbornica bodi nadalje čuvar stanovskih pravic, vseh kmetijskih pridobitev, bodi najvišja instanca kmetijskega stanu, regulator njegovega dihanja in življenja.

4. Kmetijska zbornica bodi res kmetijska! Kmetijski strokovnjak bodi v njej predvsem virilist, ako tudi ni kmet v pravem pomenu besede. Tudi za druge strokovnjake, ki jih bo zbornica rabila (juristi itd.), veljaj isto.

5. Da je o zbornici sploh možno govoriti, kmet ne sme biti niti liberallec, niti klerikalec, ker je taka delitev naša največja slabost. Vsak član zbornice, pa tudi vsi kmetje, se morajo v duši zavedati samega sebe in svojega stanu.

JOŠKO TOMAŽIČ IZ VITANA:

1. Kmetijska zbornica je brez dvoma nujno potrebna, oziroma je že davno bila nujno potrebna, kajti če bi jo o pravem času ustanovili, bi danes bili gotovo na mnogo boljšem gospodarskem stališču kakor smo.

2. Ovine zaradi katerih ni prišlo do ustanovitve K. Z., so prav različne: brezbriznost velike večine kmetijskega ljudstva za svoje interese (kmet pričakuje vse dobrote in potrebe od drugih, misleč, da je gospoda zato tu, da za njega misli, in da bo prišlo vse, kar on rabi, takorekoč samo od sebe), velike nezaupljivost kmeta do vseh novotarjev, ki prihajajo iz mesta, neorganiziranost kmetov in radi tega povzročena preračunjena politična razcepljenost, ki je gotovo v prvi vrsti kriva, da kmetje niso prišli nikoli do složnih zahtev v gospodarskih vprašanjih.

3. Naloga K. Z. naj bo, v vseh ozirih ščititi interese kmeta, kakor ščitijo druge zbornice interese svojih stanov, katere zastopajo. Mnogo bo ogromnega in važnega dela: zakonodaja, carinska politika, kmetijska izobrazba, trgovina (cene) kmetijskih pridelkov itd.

4. O ustroju K. Z. je težko, predlagati kaj določenega. Predvsem nastane vprašanje, ali

naj bo K. Z. javna (državna, obvezna), ali pol-javna ali pa popolnoma samostojna ustanova. Vsaka ima svoje dobre in slabe lastnosti. Najboljša bo menda edinica za celo banovino z ne prevelikim upravnim aparatom, ki naj bo po možnosti čim manj odvisna od državne (oblastne) uprave, t. j., da bo neodvisna stanovska institucija. Upravljajo naj jo izključno le izraziti kmetijski ljudje in nikakor ne taki, ki jim je kmetija le nekaj postranski poklic in nimajo v kmetstvo življenje niti pravega pogleda, kaj šele, da bi imeli interes, zagovarjati potrebe kmeta.

Nastane težko vprašanje, ali je danes, v najhujši denarni in gospodarski stiski, primeren čas za ustanovitev K. Z., kajti dobra, brezhibna ureditev iste bo stala brez dvoma čedne vsote denarja, ki bi momentano našo kmetско gospodarstvo še bolj potlačile.

FRAN TRČEK IZ LJUBLJANE:

(Njegovi odgovori so uvrščeni spredaj kot članek.)

ING. J. TRŽAN IZ RUŠ:

(Se sklicuje na svoje članke, priobčene v »Kmetiskem listu« meseca decembra 1931, 18. IX. 1932, 12. X. 1932 ter julija in avgusta 1933.)

* * *

KMETIJSKE ZBORNICE NA POLJSKEM

Koncem meseca junija t. l. se je mudil v Ljubljani naš prijatelj Kazimierz Wysocki, kmetijski inspektor iz Warszawy. Porabil sem to priložnost in mu stavlil nekaj vprašanj o kmetijskih zbornicah na Poljskem; dobil sem sledeča pojasnila:

Na Poljskem obstojajo že 3 leta kmetijske zbornice, ki so bile osnovane na podlagi posebnega zakona. Vsaka župa — kar odgovarja naši banovini — ima svojo zbornico. Vse zbornice, katerih je v državi deset, pa tvorijo Zvezo kmetijskih zbornic; slednja pa ni v zakonu predvidena, marveč ima privatno-organizatoričen značaj.

Članstvo kmetijske zbornice tvorijo:

1. vsi posestniki, ki plačujejo zemljiški davek;
2. vsi najemniki zemljišč, ki obdelujejo zemljo in
3. kmetijski strokovnjaki, to so osebe z vsaj srednješolsko izobrazbo, ki stalno delujejo na vasi kot kmetijski, živinozdravniški, zadružni itd. strokovnjaki.

Kmetijska zbornica ima svoj odbor, ki šteje okoli 60 in več oseb; število odborikov je odvisno od krajevne razsežnosti župe. Ta odbor je sestavljen iz treh skupin:

1. skupine odborikov, ki jih imenuje kmetijski minister;

2. skupine odborikov, ki jih imenujejo sreske samouprave dotične župe in

3. skupine odborikov, izvoljenih od sreskih kmetijskih organizacij.

Kmetijski zbornici načeluje predsednik, voljen od vseh treh skupin in potrjen od kmetijskega ministra. Vsi odborniki izvolijo izvršilni odbor, sestojč iz 5 članov. Ta izvršilni odbor imenuje ravnatelja kot administrativnega vodjo, katerega pa mora tudi potrditi kmetijski minister. Delo kmetijske zbornice je porazdeljeno na razne komisije, ki jih tvorijo odborniki in strokovnjaki, katere kooptirajo ti odborniki sami v te komisije.

Namen kmetijske zbornice, ki ima poluradni značaj, je, da nudi svojim članom strokovno izobrazbo in reprezentira nasproti oblastem in drugim kmetijski stan.

Kmetje s kmetijsko zbornico niso zadovoljni, ker je preveč birokratizirana in smatrajo, da je premalo kmetiska. Razni državni organi kot vojvoda — po naše ban — ter hetmani (sreski načelniki) imajo prevelik vpliv na odbornike in to radi tega, ker je večina njih v nekaki odvisnosti od teh oblastev. Kmetje si zato želijo, naj bodo zbornice res prave, svobodne organizacije, zastopnice stanovskih interesov kmetijskega stanu ter neodvisne od vsakokratne vlade.

Dolfe Schauer

IZ ZVEZE KMETSKIH FANTOV IN DEKLET

ZVEZA KMETSKIH FANTOV IN DEKLET
V LJUBLJANI

sklicuje

XI. REDNI OBČNI ZBOR,

ki se vrši

v nedeljo, dne 15. septembra 1935
ob 10. uri dopoldne v dvorani OUZD na Mi-
klošičevi cesti v Ljubljani.

Dnevni red:

1. Otvoritev.
2. Čitanje in odobritev zapisnika 10. red-
nega običnega zbora.
3. Poročila Zvezinih funkcionarjev in na-
čelnikov odsekov.
4. Poročila predsednikov Zvezinih podod-
borov.
5. Poročilo revizorjev.
6. Sprememba Zvezinih pravil.
7. Delovni načrt za bodoče leto.
8. Volitev novega odbora.
9. Predlogi.
10. Slučajnosti.

Vsako društvo ima pravico, poslati na obič-
ni zbor na vsakih 20 članov enega delegata
in je poleg tega obvezano plačati Zvezi let-
no članarino po Din 2.— za vsakega člana
(točka 7 b in 10 č pravil).

Društvo, ki ne izvrši do Zveze svojih ob-
veznosti, nima na običnem zboru glasovalne
pravice (točka 8 b).

Ako ni občni zbor sklepčen ob določeni
uri, se vrši pol ure pozneje ne glede na šte-
vilo prisotnih delegatov (točka 10 č).

V Ljubljani, dne 8. avgusta 1935.

Za »Zvezo kmetских fantov in deklet«:

Stane Škrabar, l. r., Ivan Kronovšek, l. r.,
t. č. tajnik. t. č. predsednik.

USTANOVNI OBČNI ZBORI NAŠIH DRUŠTEV

19. maja 1935: Sv. Planina (preds.: Bajde
Ivan, ppreds.: Toti Lojze, taj.: Goljuš Zof-
ka, blag.: Zupan Matevž.)

2. junija 1935.: Naraplje (preds.: Vuk
Alojz, ppreds.: Sekelšek Rudolf, taj.: Fer-
leš Kristina, blag.: Vajncerl Angela.)

9. junija: Veliki Obrež (preds.: Pavlič
Anton, ppreds.: Čančer Veronika, blag.:
Radanovič Ivan, taj.: Zaje Anton.)

7. julija: Boh. Češnjica (preds.: Sodja An-
ton, ppreds.: Stare Valentin, taj.: Stare Jan-
ko, blag.: Langus Janez.)

REDNI OBČNI ZBORI NAŠIH DRUŠTEV:

2. junija: Moravče (preds.: Pirnat Miha,
ppreds.: Lavrač Ela, taj.: Vrhove Franc,
blag.: Perko Ivan.)

29. junija: Rečica v Sav. dol.: (preds.:
Venek Stanko, ppreds.: Fürst Antonija, taj.:
Spašek Ivan, blag.: Senica Jože.)

21. julija: Ižansko okrožje (preds.: Šenk
Anton, preds.: Šteblaj Nikolaj, taj.: Cankar
Franc, blag.: Mazi Janez.)

REDNI OBČNI ZBORI PODODBOROV:

26. maja: Celjsko okrožje: (preds.: Ivan
Kronovšek, I. ppreds.: Merslavič Anton, II.
Oevirk Ivan, III. Košan Ivan, taj.: Aleksan-
der Turnšek, blag.: Jesenek Andrej.)

16. junija: Ptujsko okrožje: (preds.: To-
mažič Joško, I. ppreds.: Cestnik Jurij, Haj-
dina, II. ppreds.: Holz Franc, Sv. Lovrenc
v Slov. Gor., taj.: Puklavec Franc, Vitan,
blag.: Šavara Ivo, Središče.)

20. junija: Notranjsko okrožje: (preds.:
Korošec Ivan, Nova vas, ppreds.: Remžgar
Lado, Grahovo, taj.: Meden Tone, Grahovo,
blag.: Klučar Franc, Grahovo.)

23. junija: Ljubljansko okrožje: (preds.:
Avsec Alojz, poslov. ppreds.: Tomšič Stan-
ko, taj.: Alič Rezika, blag.: Blaž Jože.)

TEKME KOSCEV NAŠIH DRUŠTEV:

2. junija: Beričevo (1. Grad Ivan, 2. Maj-
dič Anton, 3. Gostinčar Franc.) — Braslov-
če: (1. Krašovec Vinko iz Kamenč.) — Haj-
dina. — Draža vas. — Sv. Jurij ob Ščavnici.

9. junija: Medvode — proslava desetlet-
nice in tekma koscev (1. Križaj Franc iz
Sp. Senice, 2. Veber Andrej iz Sp. Senice,
3. Podviz Jakob iz Zbilj.) — Vel. Lipljene,
— Dobrunje.

10. junija: Šinkov turn. — Šmartno ob Sa-
vi (1. Zaje Franc, 2. Mihelič Ivan). — Ro-
salnice. — Loče pri Poljčanah.

16. junija: Dravlje: (1. Končan Stanko, 2. Kunovar Lojze, 3. Cergolj Jože.) — Pododbor Krško: 1. Društvo Leskovec (Vouk), 2. Kraška vas (Ivšič Miha) 3. Gorica. — Moste pri Komendi: 1. Kovterc Janez iz Most, 2. Kmetič Peter iz Most, 3. Kern Alojz iz Most. — Št. Jernej: 1. Kovačič Janez iz Maharovca, 2. Ivančič Jože, Bela cerkev, 3. Jančič Pepi, Št. Jernej. — Gotna vas. — Sv. Marjeta. — Sv. Lovrenc v Slov. Goricah. — Donačka gora: 1. Jerič Karol, 2. Kitak Štefan, 3. Gobec Srečko.

23. junija: Železna gora: izmed železnogorskih fantov: 1. Zorman Franjo iz Gabrovnika; 2. Kocen Ivan iz Martinovskega vrha; izmed bolfenških fantov: 1. Zorjan Franjo; 2. Kolarič Konrad. — Skaručna: 1. Polaček Franc; 2. Volkar Jakob, 3. Osel Franc. — Skoke: 1. Vuk Henrik, 2. Kac Franc, 3. Ajdič Miha. — Mirna peč: 1. Špendel Janez, 2. Eršte Alojz, 3. Žagar Fran. — Dobrunje — tekma na Barju.

29. junija: Hum pri Ormožu.

30. junija: Grahovo.

14. julija: Dobra pri Kropi. — Sv. Platinina.

28. julija: Slovenska Bistrica.

TEKME ŽANJIC NAŠIH DRUŠTEV:

7. julija: Skoke: Babič Liza, 2. Vuk Mica, 3. Pečovnik Biba. — Sv. Bolfenk pri Središču. — Birčna vas.

14. julija: Vel. Obrež. — Dramlje pri Celju. — Središče ob Dravi. — Sv. Pavel pri Preboldu. — Škofja vas. — Dobrunje. — Slatina Radenci.

21. julija: Združena društva Medvode, Moste, Skaručna, Šinkov turn, Voglje, Zapoge. — Pododbor za notranjsko okrožje: 1. Turšič Lojzka, Žerovnica, 2. Knap Mariča, Žerovnica, 3. Urbič Pepca, Lipsenj. — Sv. Urban pri Ptuj. — Sv. Jurij ob Taboru. — Češnjica: 1. Dobravec Minka, 2. Stare Minka. — Teharje. — Sv. Jurij ob juž. žel.: 1. Lojzka Grom, 2. Ivanka Pasarič, 3. Minka Romih.

28. julija: Sv. Lenart nad Laškim. — Sv. Jurij pri Grosupljem.

KOLESARSKÉ TEKME:

14. julija: Notranje Gorice. — Črnomelj.

21. julija: Vojnik.

RAZNE DRUGE TEKME:

21. julija: Hlebče: plavalna tekma.

4. avgusta: Orla vas: Tekma mlatičev. — Ljubečna pri Celju: tekma v izdelovanju opeke.

IGRE, PREDAVANJA IN RAZNO:

26. maja: Donačka gora: tov. Roza Gobec: Kaj je organizacija in kaj je kmetska ideja.

2. junija: Donačka gora: tov. Lojzka Kojc: Priprava jedil in serviranje ter o prvi pomoči pri dojenčku.

10. junija: Ptujski pododbor: izlet na Boč.

16. junija: Sv. Marjeta: tridejanka »Nebeša na zemlje«.

29. junija: Sv. Lenart: izlet na Lisco (so se udeležila tudi sosednja društva).

POSKUSNI KROŽKI

VPRAŠANJA ZA PRIDELOVALCE

KROMPIRJA

Ing. Vinko Sadar

Konec

91. Ali smemo valjati krompir, ki je že vzhajal? Kdaj bi to bilo dobro?

92. Zakaj ni dobro, osipati krompir naenkrat zelo visoko?

93. Ali je dobro, rahljati zemljo s podzemnim plugom ali prekopavati razor z motiko?

94. Kdaj moramo nehati obdelovati krompir s plugom in kdaj z motiko?

95. Zakaj je dobro, razmikati krompirjeva stebelca in sipati nad nje zemljo?

96. Kaj storim, če opazim nekatere bolne krompirjeve rastline?

97. Kdaj je krompir zrel za branje?

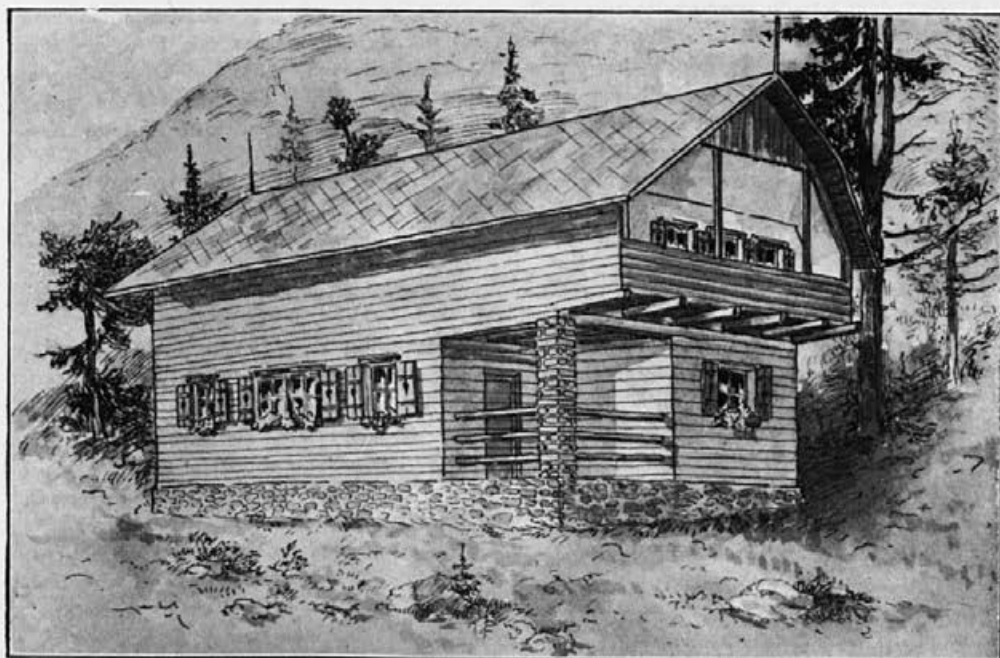
98. Ali je dobro, izkopavati krompir s plugom?

99. Kako globoko zmrzne zemlja?

100. Kje se spomladi zemlja prej ogreje, na površini ali globlje?

101. Zakaj ne sme biti klet za spravljanje okopavin preplitka?
102. Kako boš spravil krompir v klet?
103. Zakaj ne sme biti krompirjeva zasipnica široka?
104. Kako na debelo moraš pokriti zasipnico:
- a) s samo zemljo,
  - b) z zemljo in s slamo,
  - c) ali je bolje, pokriti jo z enim debelim pokrivalom ali z dvema tanjšima?
105. Ali krompir v zasipnici odnosno v kleti diha in izpareva?
106. Kdaj moraš v jeseni pokriti zasipnico z debelo plastjo zemlje?
107. Kdaj moraš zapirati in odpirati okna v kleti, če se v njej nahaja krompir?
108. Če je ostra zima, hud mraz, kaj boš napravil pri krompirjevih zasipnicah, če je nevarnost, da premrznejo? Kaj boš storil z okni v kleti?
109. Kako ohraniš krompir spomladi, ko ga vzameš iz zasipnice?
110. Zakaj je bolje, prebirati krompir že v jeseni na njivi?
111. Kako se to dela?
112. Kdo je v krožku pridelovalcev krompirja pridelal največ krompirja in zakaj?
113. Koliko krompirja so povprečno pridelali sosedje?
114. Koliki so bili pridelki na vasi preteklo leto?
115. Katera vrsta krompirja je dala največji pridelek?
116. Katera vrsta krompirja je najbolj bolehal? Kdaj se ji je cima posušila?
117. Kolikšen je bil največji pridelek, o katerem si slišal govoriti?
118. Kdo je dobil preteklo leto nagrado pri tekmovanju s krompirjem? Kolikšen pridelek je imel?
119. Kakšna je krompirjeva cena na vasi in na trgu: jeseni, spomladi in poleti?
120. Katere vrste krompirja najlažje produš?
121. Koliko stane prevoz krompirja do mesta?
122. Kako se krompir prevaža in koliko stane njegov prevoz do banovinske prestolnice?
123. Koliko stane pridelovanje krompirja na 1 ha? Koliko dohodkov vrže 1 ha: takoj po izkopanju spomladi?
125. Koliko stane pridelovanje ovsa na 1 ha?
126. Koliko bi bilo možno izkupati s pridelkom ovsa, zrna in slame na 1 ha: po žetvi, na spomlad?
127. Kolika je zakupnina na vasi ali v okolici za 1 ha zemlje?
128. Primerjaj, koliko je stal 1 q krompirja pri ostalih članih krožka. Ali so stroški različni in zakaj?
129. Kaj razumeš pod odbiranjem krompirja?
130. Kaj je to negativna odbera krompirja?
131. Zakaj se krompir izprevrže?
132. Kako se pozna, da se je krompir izprevrgel?
133. Ali si že videl nitav krompir? Kako izgleda? Kateri so vzroki nitavosti? Ali je nitavost nevarna? Ali je pri nas zelo razširjena? Pri kateri vrsti krompirja?
134. Ali je naš krompir rakov? Katere dežele imajo rakov krompir? Ali se sme uvažati iz teh dežel krompir?
135. Ali si že slišal govoriti o krompirjevem hroščku? Ali živi pri nas? Katere dežele so z njim okužene?
136. Ali si že videl krompirjev gomolj s črnim kolobarjem na prerezu? Kakšna je ta bolezen? Ali smeš tak krompir saditi?
137. Ali se izplača škropljenje krompirja z bakrenoapneno brozgo? Kako škropiš krompir? Proti kateri bolezni?
138. Kaj je bakrenoapnena brozga? Kako jo pripraviš?
139. Kako spravljaš krompir v železniški voz?
140. Kako napraviš zimski opaž krompirja v železniškem vozu?

NADALJUJMO AKCIJO ZA ZGRADBO JANŽETOVEGA DOMA NA KUREŠČKU!

Eno leto je že minulo, odkar nas je zapustil naš nepozabni tovariš dr. Janžec Novak, borec našega kmetско mladinskega gibanja, inicijator gradnje planinsko-smučarskega doma na Kureščku.

Vsak dan bolj živo občutimo, kako nena-domestljiva izguba je nastala v naših vrstah, saj še danes skoraj ni možno verjeti, da je padel on, ki je bil tako rekoč nepremagljiv, da bi umrl navadne smrti, ne, ugonobila ga je višja sila, sila sonca, vročega jadranskega sonca.

Dobro se spominjam dneva, ko smo se prvič zbrali z njim pod Kureščkom, da se zedinimo in poiščemo primeren prostor za zgradbo; prepričevalno je zavračal razne ugovore ter razlagal svoje načrte. In malo pozneje, na tekmi tesačev na Golem, je sam prijel za sekiro ter krepko zamahnil po smrekovem hlotu ter s tem dal ne samo poguma za nadaljnje delo, temveč ponovno pokazal svoje globoko spoštovanje do kmetiskega dela.

Ko sem se komaj dober mesec pred njegovo tragično smrtjo mudil pri njemu v pisarni, sva med drugim govorila tudi o domu

na Kureščku; takrat sem ga tudi vprašal, kako je prišel na misel, da naj si naša kmetška mladina postavi na Kureščku svoj dom. Pojasnil mi je, da ga je dovela na to idejo vest, da namerava skupina ljudi, zgraditi na Kureščku dom, ker upa, da bo z ozirom na izvrstno lego zelo dobičkanosen. Da prepriča to namero, je začel agitirati, naj ta dom postavi organizirana kmetška mladina, ki tako postojanko nujno rabi, eventuelne dohodke pa bo porabila za svoje kulturne svrhe. Poudarjal je nadalje, da je kmetška mladina že sposobna tudi za take akcije in da bo to tudi dokazala s tem, da ustvari zamisel in si zgradi ponosen dom na Kureščku.

Po tem razgovoru sem bil popolnoma prepričan, da je misel dobra ter sem zato ves čas pri tej akciji sodeloval in bom to tudi v bodoče. Če se je zgodilo to, kar smo najmanj pričakovali, če nam je omahnil sredi dela glavni inicijator, tedaj ni nič čudnega, če je cela akcija nekoliko zastala. Upajmo, da se bo stvar nadaljevala in če boste tovariši in tovarišice požrtvovalno in resno šli na delo, bo prav gotovo že letos stal na Kureščku dom, ki ga bomo imenovali po našem ustanovitelju »Janžetov dom«.

Načrti so pripravljeni, prostor za zgradbo je na razpolago, izžansko okrožje bo v naj-

krajšem času izvedlo organizacijo tako glede dobave lesa kakor tudi dela. Treba je samo še finančnih sredstev. To je pa najtežje vprašanje, posebno v današnjih časih, ko je gospodarski položaj tako slab, skoraj brezupen. Vendar nas tudi to ne sme oplašiti od začetega dela. Če žrtvujemo za manj pomembne stvari, je gotovo, da bomo tudi tukaj doprinesli vsakdo vsaj skromen delež.

Vsak naj nekaj prispeva. Ohranimo lepo navado, da kadar kmet zida hišo, mu cela vas pomaga; eni vozijo pesek, drugi apno, tretji opeko, les in tako naprej; tudi tukaj se držimo tega načela, kajti Janžetov dom bo naš dom!

Anton Šenk,

predsednik izanskega okrožja

Če živješ?

ALI VEŠ?

1. Kako krmim teleta?
2. Katere prednosti nam nudijo deteljne mešanice?
3. Kaj je protektorat (v državnopravnem smislu)?
4. Kdo sklene pogodbo glede dote?
5. Čigavo stoletnico rojstva smo pred kratkim praznovali?

ODGOVORI NA VPRAŠANJA, STAVljena V ZADNJI ŠTEVILKI:

1. Banovina prispeva k nabavi cementa za napravo gnojišč do 50%. Tako *stane cement le 30 — 40 Din za q*. Razven tega napravi sreski kmetijski referent brezplačno načrt, upošteva želje kmetovalca.

Potrebno je, da se prijavi več prosilcev v območju ene železniške postaje. Ti napravijo skupno prošnjo in sicer najboljše preko selekcijskega društva, zadruga, kmetijske podružnice ali druge organizacije, kjer so včlanjeni. Tudi prošnje Društev kmetijskih fantov in deklet se upoštevajo. To skupno prošnje vložijo spomladi pri sreskem kmetijskem referentu in vplačajo 250 Din varščine (lahko tudi v hranilni knjižici). Tekom poletja se jim napravi načrt, pozimi si navozijo gramoza, a drugo pomlad prejmejo cement, do poletja pa izgotovijo zgradbo.

Ing. B. W.

2. Podsetev se pri nas bolje obnese po hribovitem svetu kot v ravnini. V ravnini ima manj uspeha bodisi spomladanska setev bodisi setev po prvi košnji, po hribovitem svetu pa v glavnem uspeva spomladanska se-

tev. V dolini se spomladi sejano seme na bujnem travniku radi drugih rastlin zaduši, v hribovitem svetu pa stare rastline tako hujno ne odganjajo, zato seme bolj izkali in se rastline bolj obrastejo. Po prvi košnji sejano seme trpi večkrat od suše. V sušnih letih sej po zelo zgodnji žetvi otave! Na lažjih zemljah je tudi v ravnini več uspeha. Tudi je boljše, sejati trave v dveh skupinah ločeno, prvo leto nizke trave, pozneje visoke.

Ing. V. S.

3. Avtarkija pomeni dalekosežno viračevanje države v produkcijo.

4. Pod doto razumemo tisto imovino, ki jo žena ali kdo drugi zanjo izroči ali zagotovi možu zaradi olajšanja potroška, združenega z zakonsko zvezo.

5. Glej rezultat ankete o kmetijskih zbornicah.

Zapiski

PODEZELSKI ODER.

Danes, ko imamo na našem podeželju že tako lepo število kmetijskih »prosvetnih središč«, ko njih število vedno bolj in bolj narašča, ko je podeželje začelo pisati svoje vrstice v zgodovino naših kulturnih in gospodarskih preokretov, odločno zavračajoč vse puhlosti in fraze, ki so bile širjene, da bi ga pozneje še bolj potlačile, je zmagala smotrenost, suvereniteta dela, nad praznim govoričenjem, ki je zaman iskalo odmeva, razbijajoč se ob trdo grudo in žuljave roke. Ponosno stoje domovi, ki korenijo na zdravih temeljih, katerih tendenca ni prežeta z ogabno sentimentalnostjo raznih koristnikov,

dobrotnikov človeštva s pseudomoralo in farizejsko ljubeznijo do bližnjega. Gradile so jih roke, ki so čutile, da morajo iz sebe graditi, složno ena poleg druge in danes ori iz naših kmetskih domov ena sama pesem fantov in deklet naših planin, hribov in dolin: »Hočemo živeti!«

* * *

Vsak pokret pa zahteva svoje delavce. Ko so se zidali naši domovi, se ni pozabilo na odre, na tega učinkovitega pokretaša, ki igra tako pomembno vlogo v hotenju vsakega naroda.

Kakšno je poslanstvo naših odrov? Odgovor je zelo kratek in jedrnat: Moralno, življenjedajno, narodno in vzgojno. Naši odri bodo vzgojili novega človeka z novo moralno in ustvarjajočo silo in zato lahko rečem, da je srečen narod, ki ima veliko takšnih gledališč, kakršne hočemo imeti mi. Odri seznanjajo narod z domačo in tujo literaturo, sporočajo nebroj nazorov, širijo znanje o svetu in njegovih prebivalcih, prikazujejo vse mogoče odlomke življenja in gradijo novo. Z odrov govore k nam naši narodni pisatelji - pokretaši ne samo o življenju, kakršno je, temveč tudi o življenju, kakršno bi moralo biti. Ko govorijo k nam z naših odrov, priporočajo, opozarjajo, varujejo, vzpodbujejo, vodijo, obsojajo — ločijo dobro od slabega. Igralci z njimi mislijo, se veselijo, jočejo, hrepentijo, ljubijo in gradijo. Z namenom, da nas vzgojijo, se radujejo, da se veselimo z njimi, jočejo, da sočustvujemo, hrepentijo, da nas navdušijo, ljubijo, da nas uče ljubiti, in gradijo, ker je to njih cilj. Učijo nas ljubiti delo, rodno grudo, narod in bližnjega. Združujejo mladino k skupnemu delu, učijo jo smoternosti in vzgajajo kulturne pionirje.

* * *

Povdarjam takoj v začetku, da delo naših kulturnih krožkov mora biti predvsem smotreno, ker ravnali se bomo po izreku slavnega ruskega režiserja K. S. Stanislavskega: »Smisel gledališke umetnosti leži v tem, da najde in razreši gotov problem v njegovem globoko resničnem in življenjskem obsegu. Ne sme gledalca šolsko poučevati, pač pa mora vpeljati v smisel igre in ga s svojim umetniškim podajanjem potegniti za seboj.« Ni vse zlato, kar se sveti, in ni vse umetnost, kar je napisano in kar se igra. Je le takrat

umetnost, če vstvarja nove pojme, mišljenja in nazore, če nam pomaga graditi vrednote, ki so bitnega pomena za narod.

Razlika med poklicnimi gledališči in našimi odri je ta, da činitelji slednjega niso plačani. Le-ti delajo iz ljubezni do ideje same, iz ljubezni do odrskega udejstvovanja. Ker gre dobiček le za kritje režijskih izdatkov in služijo eventualni preostanki le dopolnitvi odrske opreme, knjižnice, kritju dolgov za postavitev domov itd., bi bilo pač želeli, da se naše prosvetno ministrstvo malo bolj zanima za razmah naših odrov in jih tudi, kakor to delajo v drugih državah, gmotno podpre.

* * *

Naši podeželski režiserji, ki so po večini tudi dramaturgi svojih odrov, se morajo pobrigati, da izginejo s programa razne burke in komedije, ki ne-le, da nič ne povedo, ampak so véasi naravnost neokusne. Res je, da mi, pokretaši, danes še nimamo svojih pisateljev, imamo pa dovolj vredne literature, domače in prevodne. Že v uvodu bi rad napisal nekoliko besed o izbiri režiserja, ki vrši obenem — kot sem omenil — tudi funkcijo dramaturga. V interesu vsakega podeželskega odra je, da njegovo delo daje plodove moralnega zadovoljstva ne samo sodelujočim, temveč tudi vzgojno in zabavno zadovoljenje obiskovalcem, ki bodo, če oder za dosti zahtevam in potrebam, ne samo številčno naraščali, temveč tudi občutili neobhodno potrebo podobne rekreacije v pristno vzgojnem in zabavnem smislu. Zato si bo igralski kolektiv določil režiserja, katerega inteligenca in znanje sta porok uspešnega delovanja, discipline v kolektivu, ki je možne le pod vodstvom osebnosti s prepričevalno inteligenco in pedagoškimi sposobnostmi. Vsak drugi ozir se mora pri izbiri režiserja izločiti. Doslej neorganizirani poskusi se bodo na podlagi zavednega in sistematičnega dela spremenili v stalno prosvetno ustanovo. Le programskemu delu je usojeno živeti, je otrok sedanosti in bodočnosti. Njegove življenjske možnosti so v tem, da obsegajo hotenje pokreta ne samo teh, ki to gledališče na odru predstavljajo, ampak tudi vseh onih, ki to gledališče posejajo.

* * *

Gornje odlomke sem vzel iz svoje knjige »Podeželski oder«, katero sem napisal na vzpodbudo tov. Franceta Gerželja in uredni-

ka »Grude« tov. Dolfeta Schauerja. Aktualnost knjige vidim v tem, da obsega stvari, ki so dozdevno »samo ob sebi umljive«, a vendarle plod dolgoletnih izkušenj naših predhodnikov. Pisana je na podlagi znanja, pridobljenega s štiriletnim studijem na praškem drž. konzervatoriju in praktičnega udejstvovanja (kot igralec in kot režiser). Ne razpravljam o postanku in razvoju gledališča, ker o tem nam je oskrbel znanstveno studijo prof. dr. Bradač, niti ne razbiram »izmov«, ker osebno priznavam le aktualizem, ki obsega problem in mu je usojeno iskati vedno novih in novih. Način moje obravnave je vzporeden s postopkom gradbe igre od bralne vaje do predstave. Knjižica obsega skratka vse, kar sem smatral za potrebno, da vedo igralci in režiserji našega pedležlja.

Josip Borko

XIII. MEDNARODNI ZADRUŽNI DAN

Kot vsako leto je pozvala tudi letos Mednarodna zadružna zveza v Londonu zadrugarje vsega sveta, da proslavijo prvo soboto v juliju svoj praznik — mednarodni zadružni dan. Na teh proslavah je bila sprejeta sledeča resolucija:

Na 13. mednarodni zadružni dan sto milijonov zadrugarjev, združenih v Mednarodni zadružni zvezi znova izjavlja svojo neomajno vero v načela, ki so ideal in osnova zadružnega pokreta:

odprta vrata za pristop novih zadrugarjev brez ozira na raso, narodnost, barvo in vero so osnovni znak zadružnega gibanja; samouprava in svoboden razvoj so bistveni pogoj za njegov obstoj; delo za skupnost mesto osebnega dobička ni samo poslednji kamen na zadružni zgradbi, nego tudi temelj gospodarske organizacije našega gibanja in njegov najvišji cilj.

Zadrugarji naglašajo, da zaupajo v nedvomno premoč zadružnega gospodarskega pokreta, čigar odpornost se je jasno pokazala v krizah, ki so v zadnjih desetih letih pretresle vse gospodarsko življenje. Zadrugarji so globoko prepričani, da se le s splošnim izvajanjem zadružnih načel lahko pospeši in trajno zagotovi svetu povratak k blagostanju.

Mednarodno zadružno sodelovanje omogoča odstranitev številnih ovir, ki so nastale

po vojni in ovirale svoboden promet med narodi in državami ter razdorno vplivale na edinstvo in solidarnost svetovne družine narodov.

Zadrugarji vsega sveta se združujejo z namenom, da bi dali izraza svoji želji po miru. Zahtevajo, da se narodom zagotovi mir, ker je mir edina možna osnova za kulturni napredek in blagostanje človeka.

ZADRUŽNISTVO IN KMETSKA MLADINA

Zadružništvo je življenjska oblika kmetске demokracije in važen sodelavec državne agrarne politike. Zato bomo z vso silo in povsod na vasi delali za nadaljni razmah zadružništva. Predpostavljamo pred vsem zadružno vzgojo ne samo mladine, temveč tudi vsega ljudstva. Pozdravljamo, da se bo višja kmetijska zadružna šola posvetila tudi vzgoji zadružnih funkcionarjev. Povečajmo udeležbo zadružnih praktikantov v zadružnogospodarskih ustanovah. Revidirajmo pedležske knjižnice in poskrbimo, da pride vanje zadružna književnost. Naše geslo bodi:

Kdor je naraščajnik, ta mora biti navdušen zadružni delavec in borec!

(Resolucija čehoslovaške kmetске mladine)

HIMEN

Načelnica Zvezinega ženskega odseka, tovarišica Ivanka Bergantova, se je dne 17. avgusta t. l. poročila s tov. Zorkom.

Tov. Matevž Trček, Zvezin blagajnik, se je poročil dne 14. avgusta t. l. z gđc. Pavlino Klopčarjevo.

Iskreno želimo vsem vso srečo v življenju!

»DOM MATIJE GUBCA« PRI SV. JURIJU OB ŠČAVNICI

Društvo kmetских fantov in deklet pri Sv. Juriju ob Ščavnici že gradi svoj dom, zato prosimo vse one tovariše in tovarišice društva, ki še niso nakazala podpore, da to takoj storijo, ker nam je vsak, tudi najmanjši dar dobrodošel! Prošimo!

KNJIGE MLADINSKE MATICE ZA LETO 1935.

Že dolgo opazujem šolske otroke, kako nestrpno čakajo naš list — »Naš rod«; nestrpnost je koncem šolskega leta še večja, ker prejmejo takrat tudi knjige Mladinske Matice. Upravičeno se veselijo otroci, ker nikoli niso varani v svojih upih. Tudi letos so lahko zadovoljni! Skozi vse šolsko leto so mladi naročniki dobivali »Naš rod«, mesečnik z bogate vsebine in številnimi slikami in risbami. Celotni letnik, primerno vezan, predstavlja lepo knjigo z res dobro in raznovrstno vsebino ter je uredniku Josipu Ribičiču lahko v ponos. Težko je namreč, pogoditi želje in okus mladih čitateljev, še težje pa odraslim, pisati v mladini prikupnem tonu.

Letos je Mladinska Matica izdala sledeče knjige:

1.) »Kresnice 1935«, zbirko poučnih in zanimivih člankov; to knjigo sta uredila Josip Ribičič in Albert Širok.

2.) »Pastirci«, spisal France Bevk, ljubka povestica iz življenja vaških pastirjev.

3.) »Po lepi Sloveniji«, opis Ljubljane in Maribora; spisal ga je Rudolf Andrejka ter ga opremil z lepimi slikami.

4.) »Kralj Honolulu«, slikovnica Milka Bambiča, besedilo pa je priredil Josip Ribičič.

Vsebinsko so vse knjige dobre, zlasti prve tri. Kar se slikanice tiče, bi pripomnil, da se mi zdijo risbe za naše najmlajše čitatelje včasih premalo razločne in preveč kričeče. Tudi bi bilo knjižici v prid, če bi se dalo besedilu malo več prostora.

Ne bo odveč, če pripomnim, da deluje Mladinska Matica že 8 let in da je v tem času izdala 6 letnikov »Našega roda«, 31 rednih in 3 izredne publikacije v skupni nakladi ca. 800.000 izvodov, slikanice pa v 21.500 izvodih. V isti nakladi je izhajal tudi »Naš rod«, za katerega so naročniki z navedenimi štirimi knjigami vred plačali Din 22,50, in sicer v mesečnih obrokih po Din 2,50. Razveseljivo je dejstvo, da je število naročnikov kljub gospodarski krizi naraslo za približno 1000.

Na doseženih uspehih Mladinski Matici iskreno čestitam z željo, da bi tudi v bodoče razveseljevala in poučevala s svojimi publikacijami našo šolsko mladino. D.

LOJZKA KOČEVAR-MEGLIČEVA: MOJ NOVOROJENČEK

Pod gornjim naslovom je izšla knjižica, v kateri znana avtorica obravnava, kako postopamo z našimi najmanjšimi zemljani. Pisateljica je zelo nežna v oblačenju in prehrani novorojenčka, kar ji štejem v zelo dobro, saj se na to kljub številnim člankom in raznim knjigam vse premalo gleda in često zelo hudo greši. Avtorica je zelo iznajdljiva pri sestavi prvih oblačil otroka; opisala nam je prav moderno, novodobno opravo za novorojenčka. Izbirčna ni in kar na celo udari, kadar treba grajati zastarele navade. Knjižica je pisana zelo preprosto in v vsem razumljivem slogu, zato bo tudi našim kmetским in delavskim ženam v dobro podporo. Toplo priporočam knjižico, ki jo naročite lahko v upravi »Ženskega sveta«, Ljubljana, Tavčarjeva ulica, za ceno Din 12.—. —ca.

Ali si član
Kmet. Matice?

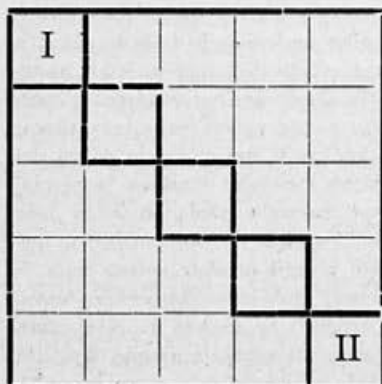
UGANKE

RESITEV KRIZANKE »LABOD«:

Vodoravno: 1. ta, 3. Javornik, 9. sin, Navpično: 1. tona, 2. ar, 4. as, 5. Vis,
10. Irak, 12. sak, 14. Avar, 15. senat. 6. Ni, 7. Iran, 8. kava, 11. kat, 13. K. S.

Kvadrati.

(Jože Kač)

1. mesto v drinski banovini
2. staroslovanski bog
3. pokrajina v Jugoslaviji
4. dela brez človeka
5. nad čemur se zlasti Ljubljančani in Barjani pritožujejo.

Od I do II čitaš ime znanega hrvaškega pisatelja.

Mlad in napreden kmetovalec uporablja stalno umetna gnojila, ker ista povečajo in poboljšajo poljske pridelke. V to svrhu priporočamo:

Mešano gnojilo Nitrofoskal-Ruše,

ki vsebuje 4% dušika, 8% fosforne kisline, 8% kalija in 33% apna. To gnojilo priporočamo za okopavine, posebno za krompir in travnike.

Nitrofoskal I

ki vsebuje 8% dušika, 6% fosforne kisline, 8% kalija in 35% apna priporočamo za gnojenje vinogradov, sadonosnikov in vrtov za zelenjavo.

Nitrofos

ki vsebuje 4% dušika in 12% fosforne kisline priporočamo za gnojenje žitaric in travnikov na težjih tleh.

Apneni dušik

je izvrstno dušično gnojilo in ga priporočamo za vse gospodarske rastline. Z apnenim dušikom naj se gnoji redno vedno pred setvijo in se ga naj zaorje. Travnike pa gnojiti v jeseni ali zgodaj spomladi, ko sneg skupni.

Naročajte skupno, ker v tem slučaju Vam pride gnojilo cenejše. Naročila sprejema Tvorница za dušik v Rušah.

V nevarnosti

je tvoj denar, če ga držiš doma

Roparji

prežijo za najmanjšimi prihranki

Zaupaj

denar domačim hranilnicam!

Nalagaj

svoje prihranke v

Hranilnico Dravske banovine

(prej Kranjska hranilnica) v Ljubljani.

Zanjo jamči

vsa Dravska banovina z vsem premoženjem in vso davčno močjo.

Priporočajte
in širite
GRUDO

KLIŠETE
vseh vrst po
fotografijah
ali risbah
izvršuje
najsolidneje

KLIŠARNA ST. DEU
LJUBLJANA-DALMATINOVA 13

TISKARNA

DRUŽBA Z O. Z.

KAMNIK

Čekovni račun štev. 10.560

*

Moderno urejeno grafično podjetje. Ustanov. l. 1900

*

Izvršuje vsa tiskarska dela hitro, lično in po konkurenčnih cenah. Specijalna dela: trobarvne razglednice in prvovrstni tisk knjig

*

Nujna naročila izvrši takoj

Proračuni poštnoobratno!

*

SLATNAR

Denar naložite najbolje in najvarneje

pri domačem zavodu

KMETSKI

HRANILNI IN POSOJILNI DOM

**registrovana zadruga z neomejeno zavezo
V LJUBLJANI, Tavčarjeva (Sodna) ulica 1**

Telefon št. 28-47. Račun poštne hranilnice št. 14.257. Brzjavni: „Kmetiskidom“
Žiro račun: Narodna banka.

Vloge na knjižice in tekoči račun sprejema proti najugodnejšemu obrestovanju - večje stalne vloge po dogovoru.

Jamstvo za vse vloge presega večkratno vrednost vlog

Strankam nudi brezplačno poštne položnice za nalaganje denarja.

Posojila daje proti poroštvu, na vknjižbo in proti zastavi premičnin in vrednostnih papirjev ter kredite v tekočem računu pod najugodnejšimi pogoji.

Oskrbuje: Kavcije, inkase, srečke in vrednostne papirje
Preskrbuje: Čeke in nakaznice (nakazila) na druga mesta

Blagajniške ure:

Ob delavnikih od 8. - 12.^{1/2}
in od 3. - 4.^{1/2}, le ob sobotah in dnevih pred prazniki od 8 - 12.^{1/2} ure.

PODRUŽNICI:

Kamnik — Maribor

Stanje vlog: Din 35,000.000.- Rezerve: Din 1,300.000.-